Sosyal Tarih Dizisi 1

Karl MARX - Friedrich ENGELS

KOMÜNİST MANİFESTO

Mustafa Suphi - Şefik Hüsnü çevirileri

160. yıla armağan

Manifest

der

Kommunistischen Partei.

Veröffentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt euch.

London.

Gedruckt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter"

von J. E. Burghard.

46, Liverpool Street, Bishopsgate.

قومونیست پیانامه‌سی

کارل مارقس و فریدریخ انگلس

١٣٣٩ — ١٩٢٣

SOSYAL TARİH DİZİSİ 1

KOMÜNİST MANİFESTO

Şefik Hüsnü Çevirisi

Aydınlık Külliyatı
Numero: 9

Komünist Beyannamesi

Karl Marks ve Fridrih Engels

Nakli
Doktor Şefik Hüsnü

Çevrimyazı ve Sözlükçe: Şeyda OĞUZ

Aydınlık
Şehzade Başı - Evkaf Matbaası
1923 - 1339
Fiyatı 10 kuruştur.

BASKI YERİ VE YILI
İSTANBUL, 2008 MART

YAYINEVİNİN NOTU

Yazılışından 160, Türkçe'de yayınlanışından 85 yıl sonra, Komünist Manifesto'yu, yazanlara ve çevirenlere saygı olarak yayınlıyoruz.

Komünist Manifesto, ilk olarak Mustafa Suphi tarafından Türkçe'ye çevrilmeye başlanmış, ancak çeviri tamamlanamamış. 1919-20 tarihli bu yarım kalmış metni de çeviri metnin arkasına ekledik.

160. yıla armağan olarak yayınladığımız Komünist Manifesto'nun ilk Türkçe tam çevirisi olan Dr. Şefik Hüsnü Değmer'in TÜSTAV'ın internet sitesinde yayınlanan bu metnini vakıf yönetiminden izin alarak yayınlıyoruz. Kendilerine teşekkür ederiz.

Yayınevi olarak bizler, metnin aslına hiç dokunmadan sadece daha okunabilir olması amacıyla sadeleştirmeler yaptık. Yeni harflere aktarılan orijinal metin günümüzde pek anlaşılır değildi. Daha anlaşılır kılmaya çalıştık. Ek olarak verdiğimiz Mustafa Suphi'nin yarım kalmış çevirisine ise hiç dokunmadık.

Kitabın girişine Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın 1968 yılı Ağustos ayında Türk Solu dergisinde yayınlanan, "Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat Üzerine" başlıklı anma yazısını da aldık. Bu benzersiz anma yazısıyla da, hem Şefik Hüsnü, hem Reşat Fuat hem de Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yı tekrar saygıyla hatırlamış oluyoruz.

Karl Marks-Friedrich Engels'e ve çeviren Dr. Şefik Hüsnü Değmer'in anısına yayınladığımız bu kitabı kolektif bir çaba olarak hazırlayıp sunduk. Emekleri ve katkıları geçen tüm arkadaşlara ayrıca teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

ŞEFIK HÜSNÜ VE REŞAT FUAT ÜZERİNE

I- İKİ TEMEL DİREĞİ

Müslüman Türkiye'nin fakir fukara emekçi yığınlarının gerçek ülküsü, temel direklerinden birini yitirdi. Fakir fukaranın kurtuluş yolunda yani PROLETARYA SOSYALİZMİ yolunda Reşat Fuat Baraner kardeşimizin GELGEÇ varlığını toprağa verdik. Hepimiz oradan geldik, oraya gideceğiz. Varlığın tek değişmez kanunu bu.

Namık Kemal: "Dünyaya geliş hüner değildir" demiş. Doğru. Gelişte hiç kimsenin bir "hüneri" yok ama "GİDİŞ" elbet hünerdir. Tutulacak yolu seçmek hünerdir. İnanç yolunun sonuna dek, dağları göğüsleye göğüsleye, cöngül ormanlarını aça aça ilerlemek hünerdir.

Atina Kentinin peygamberi Solon, bizim vaktiyle Karya adını almış Ege toprağımızda Dünya hazinelerine sahip Karun'a: "Sonunu bilmiyorum" demişti. Ve Karun, alevler içinde yanarken: "Solon! Solon!" diye inlemişti. **Sonuna dek, gözünü budaktan sakınmaksızın, inanç yolunda ŞAŞIRMAMIŞ, kimseyi ŞAŞIRTMAMIŞ ve KÜÇÜLMEMİŞ insanlara, bir ülkünün temel direği denir. Reşat kardeş fakir fukara emekçi yığınlarımızın o temel direklerindendi.**

Sınıflı toplumda **inanç temel direkleri seyrek yetişirler.** Öyle bir temel direğimizi daha, Türkiye Finans Kapitalinin azgın günlerinde, 1959 yılında yitirmiştik. Onun gelgeç varlığının gömülüşüne bile felek bizi yetiştiremediydi. 15 Ağustos 1968

günü ikisini birden andık. 9 yıl önce, sessizce, dilsizce devrilen o temel direğimiz, fakir emekçi yığınlarımızın yani **BİLİMCİL SOSYALİZMİN**, ilk (ama uydurma ilk değil, gerçekten ilk) **sayılı öncüsü Dr. Şefik Hüsnü Değmer idi.**

II- BİR ANI

Bu iki temel direğinin hiç unutmadığım bir anısı vardır.

Şefik Hüsnü liderdi. 1920-21 yılları emperyalist zırhlıları şimdiki gibi, Yıldız Sarayı önünde Türkiye fakir fukarasını yıldırmak için toplarını üzerimize çevirmişti. Kahırlı, karanlık, kısır, nankör yıllar sonsuzmuş gibi görünüyordu. 1923 yılı Birinci Milli Kurtuluş Hareketi SİYASİ zafere erdi. Beş on işçiden başka kimse işi anlamıyordu. Gözyaşı, zifos, beş parmakta on kara yağdı. Küskün, bezgin değildik. **Aydınlık dışarıda kapanmış, içimizde açılmıştı.**

Henüz bir yalçın yamaçtan kopulmuş, bir korkunç uçuruma düşülmüştü. Ölenler gitmiş, kalanlar ise yetecekti. Bir boğaz vapurunun göze çarpmaz sintinesine Şefik Hüsnü ile inmiştik. Ayakta durabilmiş kardeşleri, parmak hesabıyla sayıyor, ölçüyor, biçiyorduk. Kime güvenecektik? Hepsi topu topu gene: "Sen, ben, bizim oğlan!" kalmıştık.

Şefik Hüsnü pembe paşa çocuğu yüzünden hiç tükenmeyen uslu iyimserliği ile gülümsedi. Tanınmamak için uzattığı sivri "müsyü" sakalını sıvazladı. Sarı "Makedonya bıyıklarının" arasından, dost Selanik şivesiyle yavaşça fısıldadı:

-Dur bakalım... dedi. Bir çocuk var, Almanya'dan geldi.

-Orada mı?

-Evet... dedi. Okuyor.

Sevinçle sordum:

-Nasıl bir çocuk?

-Karayağız. Hemen hemen sen yaşta... dedi. Ciddi. Çok çalışıyor. Ondan umutluyum. İyi yetişecek. Görürsün.

Adını söyledi. Oracıkta unuttum. Adlar akılda mı kalır?

1931-1932 yılları, Elazığ'dan dönmüştüm. Tekke odasının

alacakaranlığında bir esmer delikanlı yoklamaya geldi. Bazı kimseleri anlayamıyordu. (Anlamadıkları tip tip kurusıkı yol arkadaşıydılar.) Üzülüyordu. Kimi küçüklüklere...

"Papaza kızabilirdi. Orucu bozacakmıydı?" "Hayır!" dedi yağızca delikanlı. Asıl konuya geçtik. Bu genç adam, Şefik Hüsnü'nün dört beş yıl önce umut bağladığı "ÇOCUK"tu. Adı Reşat. **Şimdi gönlümüzde Şefik Hüsnü ile yan yana yaşayan Reşat Fuat Baraner!**

III. ARKADAŞ YOLDAŞ

Kimdi o karagün ülkücüsü iki insan?... Ayrıntılarına girmeyelim.

Arap "El insan halitat-ül hata ven nisyan!" demiş. Derviş Yunus: "Ben aşık-ı biçareyim, Baştan ayağa yareyim!" demiş. İnsan olarak Şefik ve Reşat ülkücülerimiz de elbet: "yanlışların ve unutkanlıkların karışımı", "Baştan aşağı yare" idiler. Ne var ki, **ömürlerinin sonuna dek inançta şaşırmadılar, şaşırtmadılar, inançta küçülmediler.**

Onları bir tek sözcük özetleyebilir: ARKADAŞLIK.

Her yolda olduğu gibi, emekçi fukara ülküsü yoluna düşmüş SOM savaşçılar için de iki türlü arkadaş vardır.

Birisi, hergün, adım başında tümen tümen rastladığımız arkadaş kalabalığı. Bunlara Almanlar "Mitlaufe" derler. Lenin de yerinde kullanır bu deyimi. Anlamı: "Yol seyirticileri" demektir. Sizinle bir koşu yolda seyirtir, gösterişçi, yol arkadaşları... Bunlara halkımız "KURUSIKI ARKADAŞLAR" der.

Kurusıkı arkadaşların çoğu, yol tepsi gibi düz, üstüne bal dök yala oldukça, en önde seyirtmeye bayılırlar. Kısa mesafe koşuculuklarında hep "İLK BAŞTA" gelirler. İçlerinde dünya şampiyonu atletler bile bulunur.

Derken, hava azıcık bozmaya görsün. En bal dök yala burjuva sosyalizminin asfaltı bile dönemeçsiz olmaz. Hele yol yalçın yamaçlara, göz karartıcı uçurumlara dayandı mı, o kimseciği beğenmeyip, kendisinden öne adam geçirmeyen "Seyirtmeciler"i aradınsa bul! Ansızın: "Sen, ben, bizim oğlan" kal-

mışsınızdır. Azınlıkta kalışınızı aptallığınıza verenler, cesaret buldukça kasıla kasıla "ANARŞİSTLİK" bilemedin: "FAŞİZME ORTAM HAZIRLAMA" sayanlar, hep o tümen tümen türedi Mitlaufeler, kurusıkı yol arkadaşlarıdırlar.

Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat, o "Mutlu-Kutlu", "Başarılı", hatta "Aşırı" Mitlaufelerden değildirler. Sık sık boğucu savaşlarda kılıç artığı olmuş, yenilmiş, ama yok edilememiş: Sen, ben, bizim oğlanlardandır.

İnançlı Arap Emiri Tarık Bin Zeyyad, Septe Boğazı'nı geçer geçmez, bütün gemilerini yaktı. Çok ihtiyatlı kurnaz tilkilerden olsaydı, kıyı kayalıkları arasında gemicikler, kaçamak kayıklar saklardı. Avrupa'ya, Asya'ya kaçardı. Kaçardı ama, geçtiği "Darboğaza" adını bırakamazdı. Septe Boğazı'na, "Cebel-i Tarık Boğazı" denemezdi. "BURJUVA SOSYALİZMİ", küçülmüşlerin kolay rütbesidir.

Şefik Hüsnü ve Reşat Fuat *inanç boğazını geçince, kaçacak* bir tek sal bırakmayan arkadaşlık er meydanının erleridirler. **PROLETARYA SOSYALİSTİ'dirler**. Onların arkadaşlıklarına başka bir ad gerekir.

Tarihimizde ömür boyu yalnız savaşın emrinde yaşamış insan geleneği eskidir. Yeniçeriler, çocuk yaşlarında ana kucağından, baba ocağından alındılar. Bir yol Hacı Bektaş Ocağı'na ayak bastılar mı, artık savaştan ölüm var dönüm yoktu. Ölen şehit olur, kalan gazi olurdu. Yoldan ayrılan olmazdı. Bahtsız yeniçeri atalarımız bu ölüm dirim arkadaşlığına "YOLDAŞLIK" demişler. Ne yazık ki bu derin anlamlı gelenekcil sözcük, hak ettiği saygıyı ve ilgiyi görmüyor.

Reşat Fuat ve Şefik Hüsnü, gelgeç varlıkları zamanında olduğu gibi, ebedi varlıklarında da yan yana ve baş başa, devrimci insancıl yolun iki ölmez jalonu, yol gösterici şakülü olarak hayırla anılacaklardır. Devrimci için bundan büyük rütbe var mıdır?

Dr. Hikmet Kıvılcımlı
Ağustos 1968

BİRKAÇ SÖZ

Bugün dilimize aktarma fırsatını bulduğumuz bu tarihi beyanname (manifesto), bundan tam 75 yıl önce meşhur Alman dahisi ve uluslararası işçi devrimi teorisyeni Kari Marks ve yoldaşı Friedrich Engels tarafından kaleme alınmıştır.

O zamanlar Komünistler Birliği adı altında gizli çalışan ULUSLARARASI İŞÇİ DERNEĞİ, 1847 yılı Kasım ayında Londra'da yapılan kongresinde devrimci bakış açısını bilimsel bir şekilde yorumlayan bir belgenin yayımlanmak üzere yazılmasını karar altına almış; ve bu görevi Marks ve Engels'e vermişti.

Birkaç ay sonra, 1848 Şubat Devrimi'nden önce, bu şaheser yazılmış, Londra'ya gönderilmişti.

İlk baskısı Almanca yapılmış. Aynı yılın Haziranında Fransızca'ya çevrilmiş. İngilizcesi 1850'de, Rusçası 1860'da yayımlanmış. Ve günümüze gelinceye kadar, bu dillerde yeni baskıları çıktığı gibi, bütün dünya dillerine de aktarılmıştır. Ermenice, Yahudice ve Çincesi çıkmış olan bu edebi ve bilimsel anıt eser, üzülerek belirteyim ki şimdiye kadar Türk diline çevrilmemişti.

Anadolu işçi ve köylüsünün gücüne dayanan devrimcilerin gerçekleştirmeyi başardıkları halkçı devrimin verimli sonuçlarından biri de, bu üzücü boşluğu doldurma imkânını bize hazırlamış olmasıdır. Memleketimizde birbirini takip eden kişisel yönetimler, her konuda olduğu gibi, fikir alanında da diğer milletlerden geri kalmamıza sebep olmuşlardı. İnsanlığın fikirsel evriminin önemli bir aşamasını kaydeden bu kıymetli ese-

rin, ancak bugün -yazıldığından 75 yıl sonra- dilimize çevrilmesi ve Türk aydınlarına ve işçi sınıfına sunulabilmesi bugüne kadar içinde yaşadığımız acıklı durumu gösteren etkili bir örnektir. Milletin kendi gücüyle egemenlik ve saltanatı ele alması bu dayanılmaz duruma son verdiğinden, bundan sonra bilimsel ve ekonomik gelişme vadisinde diğer milletlerle bir safta yürüyeceğimizden umutluyuz. Elimizden geldiği kadar açık bir dille ve daima esas metne sadık kalmaya çalışarak, Komünist BEYANNAMESİ (MANİFESTO)ni Türkçe'ye çevirmekle bu umudun gerçekleşmesine naçizane bir hizmette bulunduğumuz kanaatindeyiz.

Yazıldığı zamanın olaylarını ve parti tartışmalarını yansıtan pek sınırlı noktalar ayrı tutulacak olursa, üzerine yığılan seneler bu beyannameyi ne eskitmiş, ne de ihtiyarlatmıştır. İçerdiği asıl konular ana hatlarıyla bugün için de uygulanabilir durumdadır. Kapitalist toplumun çelişkilerini ve onların devamlı olarak ortaya çıkardığı sosyal meseleleri ve proletarya hareketlerini bu kitabın ışığıyla aydınlatmak şimdi de mümkündür. Komünist Beyannamesi, devrim önderlerinin elinde bir anahtar görevi görmektedir. Türk işçilerinin onu sıradan bir eser gibi okumayıp, her cümlesi üzerinde derin derin düşünmeleri; ve bir dua kitabı gibi daima ceplerinde taşımaları ve sınıfsal hareketlerini oradaki gerçeklere göre düzenlemeleri temenni olunur.

Dr. Şefik Hüsnü

KOMÜNİST BEYANNAMESİ

1. Bir hayalet, komünizm hayaleti bütün Avrupa'yı dolaşmaktadır. İhtiyar Avrupa'nın bütün iktidar makamları Papa ve Çar, Meternih ve Gizo, Fransız radikalleri, Almanya polisleri bu hayaleti kuşatıp sıkıştırmak için bir kutsal haçlı seferi tertibi ile birlik oldular.

İktidardaki hasımları tarafından komünist diye suçlanmamış; komünistlik suçlamasını namussuz bir işaret gibi, aynı zamanda daha ilerici muhaliflere ve rakipleri olan gerici partilere karşı yöneltmemiş bir muhalefet partisi gösterilsin.

Bundan katmerli bir ders çıkarmak lazımdır.

Öncelikle şu ki bugünden komünizm bütün Avrupa devletleri tarafından bir güç olarak kabul ediliyor.

İkinci olarak, bakış açılarını, amaçlarını, eğilimlerini açıktan açığa bütün dünyanın gözü önünde yorumlamak; komünizm hayaletinin çocukça masalına karşılık partinin resmi görüşlerini ortaya koymak zamanı komünistler için gelip çatmıştır.

Çeşitli milletlere mensup komünistler Londra'da toplanarak aşağıdaki beyannameyi kaleme aldılar ve bu beyanname İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan, Flaman ve Danimarka dillerinde yayımlanıyor.

I
BURJUVAZİ VE PROLETARYA

2. Bugüne kadar bütün insan topluluklarının tarihi, sınıfların kavgaları tarihidir. Serbest insan ve esir, seçkinler ve halk, asil ve köle, usta ve çırak, bir kelime ile ezenler ve ezilenler sürekli bir çatışma halinde, birbirine karşı göğüs gererek bazen el altından bazen açıktan açığa aralıksız bir mücadeleyi devam ettirdiler. Bu mücadele her seferinde bütün toplumun devrimci bir tarzda karmakarışık olmasıyla veya karşı karşıya gelen iki sınıfın mahvıyla sonuçlanırdı.

Tarihin zamanımızdan önceki devirlerinde hemen her yerde toplumun çeşitli sınıfların karma bir örgütlenmesini arz ettiğini görürüz. Ve her yerde, toplumdaki çeşitli sosyal katmanların derecelenmesini buluruz. Böylece eski Roma'da seçkinler, şovalyeler, halk, esirler; ortaçağda derebeyler, yardımcıları, ustalar, çıraklar ve köleler; fazla olarak da bu sınıfların her birinde ayrı bir takım zümreler vardı.

3. Bugünkü toplum -derebeylik toplumunun devrilmesinden doğan burjuva toplumu- sınıf çelişkilerini ortadan kaldırmadı. O, ancak öncekilerin yerine yeni sınıflar, yeni zulüm yöntemleri, yeni mücadele şekilleri getirdi.

4. Bununla birlikte devrimiz burjuva devri, belirgin bir özelliğe sahiptir. O, sınıf çelişkilerini basitleştirdi. Gittikçe bütün toplum iki karşıt cepheye, doğrudan doğruya iki muhalif sınıfa, burjuvazya ile proletaryaya ayrılıyor. Ortaçağ köleleri

ilk kasabaların burjuvalarını doğurdular. Bu kasaba burjuvazisinden çağdaş burjuvazinin ilk tohumları gelişti.

Amerika'nın keşfi, Afrika'nın etrafının dolaşılması, yükselen burjuvazyaya yeni bir zemin oluşturdu. Doğu Hindistan ve Çin pazarı, Amerika'nın sömürgeleştirilmesi, sömürgelerle yapılan ticari değişim, değişim araçlarının ve genel olarak emtia çeşitlerinin artışı, buharlı gemi ve sanayiyi o zamana kadar görülmemiş bir biçimde geliştirdiler, aynı zamanda yıkılan derebeyi toplumunun bünyesinde var olan devrimci unsurun büyümesini hızlandırdılar.

Bundan sonra yeni pazarlar açıldığı oranda artan ihtiyaçlara derebeylik ve lonca şeklindeki sınai işletme artık yetmiyordu. İmalathane onun yerine geçti. Ustalar, orta tabaka sanayiciler tarafından bir kenara itildiler. Çeşitli esnaf kuruluşları arasındaki iş bölümünün yerine atölye içindeki iş bölümü geçti. Lakin pazarların genişlemesi, ihtiyaçların artması durmaksızın devam etti. Sonunda, imalathane de yetmemeye başladı. Su buharı ve makinecilik de sanayi üretimine devrim getirdi. İmalathane yerini modern büyük sanayiye bıraktı. Küçük sanayi burjuvazyası, yerini sanayi milyonerlerine, gerçek sanayi orduları reislerine, modern burjuvalara bıraktı.

Amerika'nın keşfi dünya pazarını mümkün kılmıştı. Büyük sanayi onu hayata geçirdi. Dünya pazarı; ticaret, deniz ve karayollarının gelişmesi için önemli bir neden oldu. Öyle bir gelişme ki onun karşı etkisiyle sanayi büyüyordu ve sanayinin, ticaretin, deniz yollarının, demiryollarının her yeni gelişimi, burjuvazyanın ileriye yeni bir adımını kaydediyordu. O, bu suretle, sermayesini daha da arttırıyor, derebeyliğin kalıntısı ve mirası olan diğer sosyal sınıfların tümünü daha gerilere itiyordu.

5. Böylece çağdaş burjuvazya; uzun bir gelişimin, üretim ve ulaştırma yöntemlerinde bir dizi devrimin ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.

Yükselmesinin her bir aşamasında burjuvazya, aynı güçte bir siyasi ilerleme de meydana getirmiştir. Tımar sahibi dere-

beylerin tahakkümü altında ezilen bir sınıf, nahiyelerde güçlü ve bağımsız bir topluluk, burada bir şehir cumhuriyeti; ötede kraliyetin vergi ve angaryasıyla yükümlü üçüncü kesim, sonra imalathane devrinde aristokrat hükümdarlıkta olduğu kadar mutlak hükümdarlıkta da soylulara karşı bir denge unsuru, ne şekilde olursa olsun bütün hükümdarlıkların temel taşı ve başlıca esası olan burjuvazya, büyük sanayinin ve dünya pazarının oluşumundan beri kılıcının hakkı olarak çağdaş temsili devlette bütün siyasete hakim oldu. Çağdaş hükümet iktidarı, bütün burjuva sınıfının ortak çıkarını tanzim ve idare eden bir vekâlet heyetinden başka bir şey değildir.

6. Burjuvazyanın tarihi rolü her şeyden evvel devrimciymişçesine bir roldü. Burjuvazya iktidarını kurduğu her yerde bütün patriyarkal, pederane ve şairane derebeylik şartlarını tahrip etti. İnsanları doğuştan amirlerine bağlayan derebeyliğin çeşitli ve karmakarışık bağlarını merhametsizce kopardı. Duygularla hiçbir alakası olmayan, çırçıplak çıkarlardan, önceden ödemenin zaruri gereklerinden başka bir bağlantının insanlar arasında devamını istemedi.

Dindarca heyecanların, asilce hamlelerin, burjuva hassasiyetinin kutsal titreyişlerini, bencilce hesapçılığın soğuk dalgaları içinde boğdu. İnsanın kişisel onurunu değişim değeri şeklinde nakde çevirdi. Ve o kadar hamaset ve heyecanla takip edilmiş ve o kadar pahalıya mal olmuş hürriyetler yerine yalnızca insafsız ve ruhsuz ticari faaliyet hürriyetini getirdi. Özetle, din ve siyasetin aldatıcı kostümü altında gizlenmiş sömürü yerine, açıktan açığa, hayâsızca, doğrudan doğruya kaba ve katı bir tarzda yapılan sömürüyü geçirdi. Burjuvazya o zamana kadar, dindarca bir dikkatle hürmet ve takdir edilen insani faaliyetlerin tamamını kaplayan yaldızları kazıdı. Doktoru, hukukçuyu, rahibi, şairi, alimi kendine bağlı ücretli işçiler haline getirdi. Burjuvazya evliliğin övünç kaynağı olan, heyecan ve duygu peçesini yırttı. Artık evlilik bağı, para işinden başka bir şey olmuyordu. Burjuvazya ortaçağda gericiliğin

hayran olduğu vahşi bir kuvvetle yayılmanın nasıl mantıklı bir tarzda nefret edilecek bir tembelliğe vardığını açıktan açığa ispat etti. Kendisinden evvel kimsenin göstermediği bir tarzda insan faaliyetinin nelere kadir olduğunu gösterdi. Mısır piramitlerinden, Roma köprülerinden ve gotik katedrallerden başka akıllara durgunluk veren şeyler meydana getirdi. Haçlı seferlerine ve fetihlere hiç benzemeyen mücadeleler yaptı.

7. Üretim aletlerinin -üretim şartlarının- yani sosyal şartların toplamının aralıksız değişme ve devrimi sayesinde burjuvazya ancak varlığını sürdürebilir. Buna karşılık, eski üretim yönteminin olduğu gibi devamı geçmişteki toplum sınıflarının tümü için birinci varlık şartı idi. Burjuva devriminin ayırt edici özelliği üretimin sürekli değişmesi, sosyal şartların durmaksızın sarsılması, sonsuz bir düzensizlik ve kışkırtmadır. O zamana kadar pasları ve yosunları içinde donmuş gibi bozulmadan duran sosyal bağlantılar, eski ve saygıdeğer fikir ve alışkanlıklarla beraber kesintiye uğruyor; yeni örgütlenmenin bağlantıları sağlamlaşamadan yıpranıyor. Soyluluğun ve istikrarın ruhunu oluşturan her şey toza dumana karışıyor. Kutsal olan her şey saygısızlığa uğruyor. En sonunda, insanlığın varlığını ve insan ilişkilerini, insanların hayale kapılmadan apaçık bir gözle incelemeleri gerekiyor.

8. Ürettiklerine gittikçe daha geniş pazarlar bulup açmak ihtiyacı burjuvazyayı bütün dünya yüzeyinde telaş içinde koşuşup didinmeye teşvik eder. Her yere burnunu sokması, her yere yerleşmesi, pazarlama şebekelerinin her tarafa girmesi gerekir.

Cihan pazarını sömürmesi dolayısıyla, burjuvazya bütün memleketlerin üretimine ve tüketimine kozmopolit bir şekil verdi. Gericileri fazlasıyla üzerek sanayiyi milli temelinden mahrum etti. Eski milli sanatlar mahvedildi ve tahriplerine her gün devam ediliyor.

Bunlar yerlerini yeni sanayiye bırakıyorlar. Bu yeni sanayinin kabulü bütün medeni milletler için bir ölüm kalım mesele-

siydi. Bu sanayi, sadece yerli hammaddeyi işlemekle yetinmiyor. Fakat en uzak yerlerden getirilmiş hammaddeyi de kullanıyor. Ve yalnız yerli halkın tüketimi için üretmiyor. Fakat bütün cihan için çalışıyor. Mahalli sanayinin karşılayabildiği eski ihtiyaçlar yerlerini teskin ve tatmini en uzak memleket ve iklimler üretiminin kullanımına bağlı olan yeni ihtiyaçlara bıraktılar. Mahalli ve milli varoluşların rahat ve sufiyane sulh ve sükûnuna sığınak teşkil eden eski sınır engelleri, milletlerarasında sıkı ve karmaşık bir dayanışma oluşturan değişimin sonsuz karışıklığı ile karşılaşıp yıkıldılar. Bu konuda maddi üretim, manevi üretim, hepsi birdir. Her milletin oluşturduğu fikri eserler, tümünün ortak malı oluyor. Dar görüşlü özel eserlerin modası geçti. Milli ve mahalli edebiyatların çeşitlenmesinden bir cihan edebiyatı doğmaktadır.

9. Üretim aletlerinin tamamını harikalar gösteren bir süratle mükemmelleştirmek ve ulaşımı karşılaştırma kabul etmez bir derecede kolaylaştırmak suretleriyle burjuvazya en barbar, ilkel kavimlere varıncaya kadar medeniyeti yaymıştır. Ürünlerinin ucuzluğu bütün Çin Setleri'ni deviren; yabancıya karşı besledikleri kinde en kararlı olan vahşileri bile teslim olmaya mecbur eden bir ağır topçu kuvveti mahiyetindedir. Burjuvazya yeryüzünde yaşayan bütün kavimleri mahvolmak tehdidi karşısında kendine özel üretim yöntemini kabule ve medeniyet denilen şeyi memleketlerine ithale -yani bizzat kendilerini de burjuvalaştırmaya- zorlar. Bir kelime ile kendi tanımına uygun bir dünya meydana getirir.

10. Burjuvazya şehiri köyün hâkimi durumuna getirdi. Muazzam şehirler yarattı. Şehirlerin ahalisini köylerinkine göre sonsuz bir derecede arttırdı. Ve ahalinin önemli bir kısmını köy hayatının kalın kafalılığından kurtardı. Nasıl köyü şehrin hâkimiyeti altına koymuşsa vahşi ve yarı vahşi memleketleri de medeni memleketlerin bağımlılığına geçirdi: Köylü halkı burjuva milletlerin, doğuyu batının hâkimiyeti altına koydu.

11. Burjuvazya gittikçe üretimin, emlakin ve ahalinin dağınıklığının önüne geçmektedir. Ahaliyi toplayıp, üretim araçlarını merkezileştirip, emlaki az sayıdaki elde biriktirdi. Bunun zaruri neticesi siyasi merkeziyet oldu. Her biri özel çıkarlara, kanunlara, hükümetlere, gümrüklere sahip, sadece birleşik bağımsız vilayetler diğerlerine katılıp onlarla yoğruldu. Aynı hükümete, aynı kanunlara, ortak bir sınıf çıkarına ve ortak bir gümrük sınırına sahip bir tek millet haline getirildi.

12. Burjuvazya bir asırı bile doldurmayan sınıf hâkimiyeti esnasında, daha evvelki kuşakların toplu halde yapabildiklerini gerilerde bırakan, çok daha kalabalık ve daha sıkı, muazzam üretici kuvvetler yarattı. Tabii kuvvetlere boyun eğdirilişi, makineler; kimyanın sanayi ve ziraatte kullanılışı; buharlı vapurlar, şimendiferler, elektrikli telgraflar, boylu boyunca kıtaların ekilebilir hale getirilişi; nehirlerin ulaşıma elverişli kılınması; zeminden fışkıran halk kitleleri; toplumsal emeğin bağrında bu kadar muazzam üretici güçler uyuduğunu, vaktiyle hangi kuşaklar şüphe ve hayal etmeye cesaret etmişti?

13. Şu halde derebeylik toplumundan, burjuvazyanın oluşumunu mümkün kılan üretim ve ulaştırma araçlarının doğduğunu gördük. Ve gelişimlerinin bir aşamasında bu üretim yöntemleri ve ulaşım araçları; derebeylik toplumunun üretim ve değişim şartlarıyla, üretim ve ziraatın derebeylik teşkilatıyla, bir kelime ile mülkiyetin derebeylik şekli ile uyuşması mümkün olmayan bir hale gelmişti. Bütün bu yöntem üretime destek olacak yerde, onu zorlaştıran zincirler haline gelmişti. Bu zincirleri kırmak gerekiyordu; ve onlar nihayet kırıldı.

Bu yönetim tarzının harabeleri üzerinde serbest rekabet ve ondan mantıken kaynaklanan sosyal ve siyasi teşkilat, burjuvazya sınıfının siyasi ve ekonomik mutlak hâkimiyeti oluştu.

14. Bugün buna benzeyen bir hareket ve bir değişim ile karşı karşıyayız. Üretim ve tüketimin burjuva şartları, mülkiyetin burjuva usulü, güçlü üretim ve değişim araçlarının harikalarını fışkırtan şimdiki burjuva toplumu, davet edip cisimleştir-

diği yeraltı kuvetlerini itaat altına almaktan aciz bir sihirbazdır. Onar onar birkaç defa devreden senelerden beri sanayi ve ticaretin tarihi, çağdaş üretici güçlerin çağdaş üretim yöntemine karşı isyanının tarihinden başka bir şey değildir. Halbuki kendisine karşı isyan edilen mülkiyet usulü, burjuvazyanın bizzat varlığı ve hâkimiyeti ile eştir. Zaman zaman tekrarlayan, her defasında daha tehditkâr bir biçimde bütün burjuva toplumunun varlığını söz konusu ettiren ticari krizleri anmak yeterlidir. Her ticari kriz her defasında ortaya çıkarılmış olan üretimin önemli bir kısmının tahrip edilmesi sonucunu vermekle kalmaz; aynı zamanda eskiden kazanılmış üretim güçlerinin de önemli bir kısmının yok olması sonucunu verir. Her kriz atalarımızın anlamsız bulacağı toplumsal salgının ortaya çıkışıdır. Bu bir aşırı üretim salgınıdır. Birdenbire toplum kendini ani bir barbarlık haline dönmüş bulur. Sanki bir kıtlık, genel bir imha savaşı onun yaşam araçlarını aniden kesiverir. Sanayi ve ticaret yok olmuşa benzer. Bu neden? Zira, bu toplumun medeniyeti çok geliyor. Üretim araçları gereğinden fazladır. Sanayi, ticaret aşırı dereceyi bulmuştur. Bu andan itibaren emri altında olan üretici güçler artık burjuvazya mülkiyetinin durumunu desteklemez olur. Aksine büyümelerinde, bu mülkiyetin dar ölçülerini harikulade bir derecede zorlamışlardır. O zaman bu mülkiyet onlara engel olur; ve bu engeli ortadan kaldırmakla bütün burjuva toplumuna da düzensizlik ve karışıklık getirirler. Onun mevcudiyetine varıncaya kadar tehdit ederler. Burjuva varlığının şartları, üretimine hizmet ettiği bütün servetleri kendisine maletmek imkânını azaltır. Bu krizlerden kurtulmak için burjuvazyanın kullandığı usuller hangileridir? Bir taraftan zor kullanarak birçok üretici güçlerin imhası, diğer taraftan da yeni pazarların fethi ve eski pazarların daha derin sömürüsüdür. Bu hareket tarzı neye yarar? Açıkça görünüyor ki, daha çok sanayiyi ilgilendiren daha müthiş krizler hazırlamaya ve bu krizlerin önüne geçecek araçları daha da azaltmaya yarar.

15. Bu suretle burjuvazyanın derebeyliği yere sermek için kullandığı silahlar şimdi kendi aleyhine dönüyor. Hepsi bu kadar değil! Burjuvazya yalnız kendisine ölüm silahları yapmadı. Bu silahları kullanacak adamları da, modern işçi sınıfını, proleterleri de kendisi doğurmuş oldu. Burjuvazya yani sermaye büyüdükçe, proletarya da -iş buldukları sürece geçim araçlarına sahip olan ve emekleri sermayeyi arttırdığı sürece iş bulan modern işçi sınıfı da- aynı derecede büyür. Bu işçiler kendilerini perakende olarak satmak mecburiyetindedirler. Diğer herhangi ticari eşya gibi bir maldırlar ve bundan dolayı rekabetin bütün değişimlerinden, piyasanın bütün sonuçlarından doğan aksi tesire uğrarlar.

Makineciliğin gelişimi ve iş bölümü sonucu her türlü bağımsızlıktan mahrum olan iş, işçi için bütün çekiciliğini kaybetmiştir.

O, makinenin bir eklentisi olur. Ve kendisinden en basit ve en tekdüze, en kolay öğrenilebilen iş talep olunur. Bugün bir işçi tutmak için yapılacak masraf yaşamaya ve neslin devamına gerekli olan şeylerin bedelinden fazla değildir. Hâlbuki bir malın -şu halde "iş"in de- fiyatı onu üretmek için gereken masrafa eşittir. İş çetinleştikçe ücret azalır: Makinecilik ve iş bölümü geliştikçe aynı oranda iş saatlerinin artışı, belirli bir zaman zarfında talep edilen işin arttırılması ve makinaların hareketinin hızlandırılması, ilh... suretleriyle sarf edilen iş toplamı o oranda çoğalır.

16. Modern sanayi, patriyarkal ustabaşının küçük imalathanesini, sanayi sermayedarının büyük fabrikasına dönüştürdü. Sayısız işçiler birbiri üzerine istif edilmiş askeri bir tarzda teşkilat altına alınmıştır. Bunlar sanayinin sıradan askerleri, neferleridir. Ve onlara nezaret etmek için bütün bir subay ve küçük subay düzeneği mevcuttur. Burjuvazya sınıfına, burjuvazya hükümetine köle olmaları yetmez. Her gün her saat makineye, ustabaşına ve bilhassa burjuva fabrikatöre de uşaklık ederler.

Açıktan açığa tek hedef olarak maddi çıkarını ilan ettiği oranda, bu despotluk çok fazla miskin, kindar ve bıktırıcıdır.

17. El işi ne kadar az ustalık ve daha az fiziki güç gerektirirse, yani modern sanayi ne kadar çok gelişirse, kadın ve çocuk işi o kadar çok erkek işinin yerini alır. Cinsiyet ve yaş farklarının artık işçi sınıfı için toplumsal önemi kalmaz. Artık yalnız yaş ve cinse göre, çeşitli masraflara yer açan iş aletleri vardır.

18. İşçinin fabrika sahibi tarafından soyulması, iş ücreti kendisine nakden ödenmekle biter bitmez; hemen burjuvazyanın diğer kısımları, ev sahibi, perakendeci tüccar, rehin karşılığı borç verenler, ilh... her taraftan onun üzerine saldırırlar.

Eski zamanın aracı sınıflarının, küçük sanatkârların, tüccarlar ve irat sahiplerinin, esnaf ve köylülerin küçük sermayeleri bir gün büyük sanayi işletmeciliğine yetmez ve büyük sermayedarların rekabetlerine dayanamadıklarından yenik düşerler. Yahut da becerileri yeni üretim yöntemleri ile değersiz bırakılarak yavaş yavaş proletarya durumuna düşerler. Böylece proletarya halkın bütün sınıflarından üyelerle çoğalır.

19. Proletarya çeşitli gelişme aşamalarından geçer. Ancak doğar doğmaz da burjuvazyaya karşı mücadele etmek zorundadır.

Başlangıçta, bu mücadele işçilerin kendilerini doğrudan doğruya ferden sömüren burjuvaziye karşı mücadelesidir; bu mücadeleyi yapanlar öncelikle tek tek işçiler, sonra bütün bir sanayi kolunun bir merkez etrafında toplanmış işçileridir. Bunlar hücumlarını yalnız mevcut burjuva üretim şartlarına yöneltmezler. Üretim araçlarına karşı bile yöneltirler. Yabancı ve rakip malları tahrip ederler. Makinaları parçalarlar. Fabrikaları yangına verirler. Ortaçağın mahvolmuş işçilerinin şartlarını diriltmeye çabalarlar.

20. Bu evrede işçiler memleketin her tarafına dağılmış ve rekabetle parçalanmış bir kalabalık oluştururlar. İşçilerin yığınsal dayanışması, henüz onların kendi toplanmalarından

ileri gelmez. Ancak artık onlara başvurmaya mecbur kalan ve bütün proletaryayı kendi siyasi amaçlarına varmak için harekete getirmeye henüz gücü yeten burjuvazyanın yönetimi altında toplanmalarının neticesidir. Sonunda, gelişmenin bu aşamasında işçiler gerçek düşmanlarına karşı mücadele etmezler. Ancak, düşmanlarının düşmanlarına, mutlak hükümdarlığın son kalıntılarına karşı, mülk sahipleri, sanayi dışı burvuvalara, küçük burjuvalara karşı hücum ederler. Böylece bütün tarihi hareketin yönetimi burjuvazyanın elinde toplanır. O zaman elde edilen her zafer, bu burjuvazyanın zaferidir.

21. Lakin sanayinin gelişmesi proletaryayı yalnız sayıca arttırmaz. Onu daha yoğun kitleler halinde toplar, kuvveti büyür. Ve proletarya bu kuvvetini hissetmekle daha da kuvvetlenir. Makineleşme, işin türüne göre olan farkları giderip, hemen her yerde ücreti eşit bir alçak seviyeye indirgedikçe, çeşitli proletarya zümreleri arasındaki çıkar ve yaşam farkları da ortadan kalkar. Fakat burjuvaların aralarında geçerli olan ve ticari krizleri doğuran rekabet dolayısıyla bu işçi ücreti günden güne daha sık olarak dalgalanmalara uğrar.

Makineciliğin kesintisiz gelişimi ve evrimi hız kazandıkça işçilerin topluluk şartları gittikçe daha çok söz konusu olur ve gittikçe tek tek işçiler ile tek tek burjuva arasındaki çarpışmalar iki sınıf arasındaki çarpışma niteliğini kazanır. Başlangıçta işçiler burjuvalara karşı toplantılar yapmaya başlarlar. Birleşmelerinin hedefi ücretlerinin savunmasıdır. Sonra muhtemel isyanlar için yığınak yapmak amacıyla devamlı birlikler kurmaya kadar giderler. Bazı yerlerde mücadele isyana dönüşür.

22. *Bazen işçiler galip de gelirler*. Fakat bu geçicidir. Bu hücumların gerçek kazancı, doğrudan doğruya başarının sağladığı çıkar değildir. Bu kazanç işçiler arasında gittikçe yayılan birlikten ibarettir. Bu birlik, büyük sanayinin meydana getirdiği ve değişik yerlerdeki işçilere karşılıklı ilişkilere girişme imkânı veren çok sayıdaki ulaşım araçları sayesinde kolaylık oluş-

turmuştur. Her taraftaki aynı türden, çok sayıdaki yerel mücadelelerin merkezi anlamdaki bir tek milli mücadeleye, bir sınıf mücadelesine dönüşmesi için yalnız bağlantıya ihtiyaç vardır. Lakin her sınıf mücadelesi bir siyasi mücadeledir. Ortaçağda, ancak ülke içindeki yollarla işleyen burjuvaların oluşturmak için asırlarca zaman harcadıkları birliği şimendiferler sayesinde modern proleterler pek az yılda oluşturdular.

23. Bununla birlikte, bir proletarya sınıfı ve sonucunda bir proletarya siyasi partisi oluşturan bu birlik her dakika işçiler arasındaki rekabet dolayısıyla yeniden kırılır. Lakin daima da daha kuvvetli, daha pekişmiş, daha kudretli olarak tekrar kurulur. Burjuvazyanın iç kavga ve çekişmelerinden yararlanarak, proletarya sınıfı, zorlayarak işçilerin çıkarlarından bazılarını bir kanun şeklinde tanıtmayı başarırlar. İngiltere'de 10 saatlik işgünü kanunu bu türdendir.

24. Eski toplumda meydana gelen bütün çarpışmalar, birçok olayda proletaryanın olgunlaşmasını kolaylaştırırlar. Burjuvazya aralıksız bir mücadeleye girişmiştir: Başlangıçta aristokrasiye karşı sonra sanayinin ilerlemesiyle çıkarları bozulan burjuva kısımlarına karşı ve her zaman da bütün yabancı memleketler burjuvazyasına karşı. Bütün bu mücadelelerde o, proletaryaya başvurup onun yardımını talep eder ve böylece onu siyasi harekete yöneltmek zorunda kalır. Böylelikle proletaryaya, kendi oluşumuna hizmet eden eğitim araçlarını vermiş olur. Yani burjuvazi proletaryaya kendisine karşı çevrilecek silahları vermiş olur.

25. Bundan başka gördüğümüz gibi, sanayinin ilerlemesi proletaryaya hâkim sınıftan büyük kesimleri ilave eder. Veya hiç değilse onların varlığını tehdit eder. Sınıflarından düşmüş bu burjuvalar da proletaryaya birçok eğitim araçları temin ederler. Özetle, sınıf mücadelesi son anlarına yaklaştığında hâkim sınıfın ve bütün eski toplumun çözülmesi öyle bir şiddete, öyle bir sertliğe ulaşır ki iktidar makamına sahip olanlardan küçük bir grup kendi sınıfından ayrılır ve geleceğe sahip

olan devrimci sınıfa katılır. Nasıl vaktiyle asillerin bir kısmı burjuvazyaya geçmişse tıpkı bunun gibi zamanımızda burjuvazyanın bir kısmı proletaryaya geçer. Ve bilhassa bu hal tarihi hareketin topluca kavranmasına kadar yükselebilen birkaç burjuva fikir adamı için geçerlidir.

26. *Zamanımızda burjuvazyaya muhalefet eden bütün* sınıflardan yalnız proletarya gerçekten devrimci bir sınıftır. Büyük sanayi karşısında diğer sınıflar erir ve mahvolurlar. Proletarya ise en katıksız ürünü olarak ondan doğar.

Aradaki sınıflar, küçük sanatkâr, küçük tüccar, esnaf ve köylüler; burjuvazyaya ancak tehlike altında bulunan kendi orta halli sınıf varlıklarını korumak için hücum ederler. Bundan dolayı devrimci değil, fakat muhafazakârdırlar. Daha ileri giderek onlara gerici diyebiliriz; zira tarihin çarkını tersine çevirmek girişiminde bulunurlar. Yahut devrimci iseler, proletarya içinde kaynaşmaya mahkûm bulunduklarını kavradıkları için devrimcidirler. Bu takdirde, şimdiki çıkarlarını değil, lakin gelecekteki çıkarlarını savunurlar. Kendi bakış açılarını bırakarak proletaryanın bakış açısına geçerler.

Serseri proletaryaya, eski toplumun en süfli tabakalarını teşkil eden bu süprüntülere gelince bazen proletarya devrimi onu da ani bir sarsıntı ile hareketi içine sürükler. Bununla beraber, hayat tarzı kendisini, daha ziyade gerici manevralar için satın alınmaya rıza göstermeye eğilimli kılacaktır.

27. Eski toplumun varlık şartları, proletarya için belirlenen varlık şartları aracılığıyla imha olunmuştur. Proletaryanın mülkü yoktur. Onun eş ve çocukları ile ilişkisinin artık burjuva aile bağlarıyla hiç alakası yoktur. İngiltere ve Fransa, Amerika ve Almanya'da hep aynı olan modern sınai iş ve sermayenin çağdaş boyunduruğu ona her milli özelliğini kaybettirmiştir. Kanunlar, ahlak, din, onun için her biri arkasında bir burjuva menfaati gizleyen burjuva batıl inançlarından ibarettirler.

28. Şimdiye kadar birbirini takiben iktidara el koyan bütün sınıflar, bütün toplumu, kendi iratlarını güvence altına alan

şartlara mahkum etmek suretiyle, kazanılmış ekonomik durumlarını korumaya çabalıyorlardı. Proleterler, şimdiye kadar kendilerine bir gelir hissesi verilen yöntemleri ortadan kaldırmak suretiyle ancak toplumsal üretici güçleri elde edebileceklerdir. Yani demek oluyor ki iradın dağıtımı hakkında mevcut bütün idare yöntemlerini ortadan kaldırmalıdırlar. Proleterlerin kendilerine ait korunacak hiçbir şeyleri yoktur. Aksine, şimdiye kadarki bütün özel güvenceleri, bütün özel koruma sistemini tahrip etmelidirler.

29. Şimdiye kadarki bütün hareketler azınlıklar tarafından yahut azınlıklar yararına yapılmış hareketlerdi. Proletarya hareketi büyük çoğunluğun, büyük çoğunluk yararına olan bağımsız hareketidir. Eğer şimdiki toplumun en alt tabakası olan proletarya ayaklanacak, başını kaldıracak olursa bu isyan patlaması devleti oluşturan üst tabakaları da beraber alıp götürür.

30. Proletaryanın burjuvazyaya karşı mücadelesi, esasında öyle olmamakla beraber, şeklen bir milli mücadele olacaktır. Besbelli ki her memleketin proletaryası ilk önce kendi burjuvazyasının hakkından gelmek mecburiyetindedir.

Bu tarzda proletarya gelişiminin en genel evrelerini tanımlamakla bugünkü toplumda az çok gizli olarak var olan iç savaşı açık bir devrim halinde patladığı ve burjuvayı zorla devirerek proletaryanın kendi hâkimiyetini kuracağı noktaya kadar takip ettik.

31. Bugüne kadar bütün toplumlar, gördük ki ezen ve ezilen sınıfların çelişkileri üzerine dayanmıştır. Fakat bir sınıfı ezebilmek için, onun hiç değilse esirlik hayatını devam ettirebilecek şartları hazırlamak lazım gelir. Köle, kölelikten nahiyenin üyesi sırasına yükselmişti. Nasıl ki derebeylik mutlakıyetin boyunduruğu altında küçük burjuva, burjuva olmuştu. Modern işçi aksine sanayinin ilerlemesi ile yükseleceğine gittikçe daha derin bir surette bizzat kendi sınıf şartlarının altına düşüyor. İşçi, yoksul ve fakir oluyor. Ve fakirlik halkın ve servetin artmasından daha çabuk büyüyor. Böylece açıkça meydana

;ıkıyor ki burjuvazyanın bundan böyle toplumun hâkim sınıfı ılarak kalmaya ve kendi sınıfının varlık şartlarını itaat edilen ıir kanun gibi topluma kabul ettirmeye gücü yetmez. Hükümet ıtmeye kabiliyetsiz olmuştur. Zira artık esirlerine esarete katanmak için gereken geçim araçlarını sağlamaktan acizdir. Onarın öyle bir hale düşmesine rıza göstermesi icap ediyor ki bu ıalde onlar tarafından doyurulacağına kendisinin onları doyurnası gerekiyor. Toplum artık bu burjuvazya hâkimiyeti altında 'aşayamaz. Yani artık burjuvazyanın varlığı toplum hayatı ile ıyumlu değildir.

32. Burjuvazyanın varlığının ve hâkimiyetinin bağlı olduğu ıaşlıca şart, sermayenin özel kişiler elinde birikip toplanması, ıermayenin şekillenişi ve çoğalışıdır. Onsuz sermayenin var ılamayacağı şart da ücretli işçiliktir. Ücretli işçiliğin tek dayaıağı işçilerin kendi aralarındaki rekabettir. Fakat burjuvaz'anın kasıtsız ve direnmesiz yapanı bulunduğu sanayinin ileremesi, işçileri rekabet ile bölünüp tek tek kalmaya devam ıdecek yerde dernekler vasıtasıyla onların devrimci birliklerini ıluşturur. Böylece büyük sanayinin kendi gelişimi, burjuvaz'anın dayandığı mülk alma ve üretim esasını temelden tahrip ıdiyor. Her şeyden evvel burjuvazya kendi mezar kazıcılarını ıretiyor. Burjuvazyanın harap olması, proletaryanın zaferi, her kisi de eşit derecede kaçınılmazdır.

II
PROLETERLER VE KOMÜNİSTLER

33. Komünistlerin diğer proleterlerle olan ilişkisi nedir? Komünistler, diğer işçi partileri karşısında ayrı bir parti oluşturmazlar. Proletaryanınkilerden ayrı bir menfaatleri yoktur. İşçi hareketine uygulamak amacıyla ayrı prensipler, esaslar koymazlar. Komünistlerle diğer işçi partileri arasındaki fark şundan ibarettir: 1- Proleterlerin çeşitli ulusal mücadelelerinde komünistler, ulusalcılıktan bağımsız ve bütün proletaryanın ortak çıkarlarına dikkat çekerler ve değer verirler; 2- Proletarya ile burjuvazya arasındaki mücadelenin geçirdiği çeşitli aşamalarda, komünistler, daima bütün hareketin çıkarlarını temsil ederler.

34. Demek oluyor ki komünistler, uygulamada bütün ülkelerdeki işçi partilerinin en dirençli kısmı ve işçiye durmadan yeni bir istek verenidir. Teoride proletarya kitlelerine nazaran, proletarya hareketinin şartlarını, akışını ve genel sonuçlarını bilince çıkartmaktan kaynaklanan bir üstünlüğe sahiptirler.

Yakın gaye, komünistler için, diğer proletarya partileri ile birdir: Proletaryanın sınıf haline gelmesi, burjuva hâkimiyetinin devrilmesi, proletarya tarafından siyasi iktidarın ele geçirilmesi.

35. Komünistlerin teorik fikirleri, asla şu veya bu dünya reformistleri tarafından bulunmuş ve keşfedilmiş fikirler ve esaslara dayanmaz. O fikirler ancak, var olan bir sınıf mücadelesi ile gözümüz önünde cereyan eden bir tarihcil hareket gibi gerçekten var olan şartların genel ifadesidirler. Var olan mülkiyet

şartlarının ortadan kaldırılması sadece komünizme has bir özellik değildir.

36. Mülkiyet şartlarının tamamı devamlı olarak bir tarihcil dönüşüme, bir tarihcil değişime uğramıştı.

Mesela, Fransa ihtilali, burjuva mülkiyeti lehine derebeylik mülkiyetini ortadan kaldırdı. Lakin daha sonraki burjuva bireysel mülkiyeti; sınıf zıtlıkları ve insanın insan tarafından sömürülmesi şartları altında ürünün üretim ve tüketimlerinin yer aldığı durumun son ve mükemmel ifadesidir.

Bu bakımdan, komünistler, gerçekten teorilerini şu sloganla ifade etmekte haklıdırlar: Özel mülkiyetin ortadan kaldırılması.

37. Bireyin çalışmasıyla, bireysel olarak kazanılmış mülkü ortadan kaldırmak istediğimizden dolayı biz komünistlere çok defa saldırıda bulunuldu. Deniliyor ki bu mülk, kişisel her özgürlüğün, her faaliyetin, kişisel bağımsızlığın temelini oluşturur.

Acaba, çalışma faaliyeti ile, hak edilerek kazanılmış olan bu mülk hangisidir? Burjuva mülkiyetinden evvel var olan küçük burjuva, küçük köylü mülkiyetinden mi söz ediliyor? Onu, bizim ortadan kaldırmamıza ihtiyaç yoktur. Sanayinin gelişmesi şimdiden onu ortadan kaldırmıştır ve her gün biraz daha ortadan kaldırıyor.

Yoksa halihazır burjuva kişisel mülkiyetinden mi söz ediliyor?

O halde, acaba ücretli iş, proleterin işi bu proleter için yeniden onlara mülkiyet yaratıyor mu? Kesinlikle değil. Sermayeyi; yani ücretli işi sömüren ve sömürü için gündelikçi işçilerin sayısını arttırmaksızın çoğalması mümkün olmayan mülkiyeti meydana getiriyor. Bugünkü şeklinde mülkiyet, sermaye ve ücretli işin muhalif kutupları arasında gider gelir. Bu karşıtlığın iki kutbunu inceleyelim.

38. Sermayedar olmak, yalnız herhangi bir kişisel duruma sahip olmak değildir: Belki üretimde bir toplumsal mevki işgal etmeyi gerektirir. Zira sermaye ortaklaşa bir kazançtır ve an-

cak birçoklarının ortaklaşa çalışmasıyla faaliyete getirilebilir ve hatta son tahlilde toplumun bütün üyelerinin ortaklaşa çalışmasıyla ancak verimli olabilir.

O halde, *sermaye bir şahsa bağlı bir güç değil*, toplumun onsuz olunmaz olan, sosyal bir gücüdür.

Buna dayanarak, sermaye bütün toplum kesimlerinin ortaklaşa malı sayıldığı takdirde kişisel mülkiyet, ortaklaşa mülkiyete dönüşmüş olmaz.

Dönüşmüş olan yalnız mülkiyetin toplumsal özelliğidir. O bir sınıf mülkiyeti olmaktan çıkar.

39. Geçelim ücretli işe. Ücretli işin ortalama alım fiyatı, asgari iş ücretidir. Yani işçiyi, kendi işçi şartları altında yaşatmak için gereken *yaşam araçlarının toplamı kadardır*. Ücretli işçinin, çalışmasıyla elde ettiği şey ancak hayatını sürdürmeye yeter, elinde fazla bir şey kalmaz. Biz hayatı sadece devam ettirmek maksadıyla, kişinin, çalışmasının ürününü elde etmesi hakkını ortadan kaldırmayı asla istemiyoruz. Bu mülk edinme kendisine başkalarının çalışması üzerinde bir iktidar sağlamaya yetecek bir net gelir bırakmaz. Fakat biz, işçiyi, ancak sermayeyi arttırmak için yaşatan, egemen sınıfın çıkarları gerektirdiği sürece yaşattıran bir dağıtım tarzındaki bütün sefillikleri ortadan kaldırmak istiyoruz.

40. Burjuva toplumunda canlı iş, ancak sermayede toplanmış olan işi arttırmak için bir araçtır. Komünist toplumda, toplanmış olan iş işçilerin hayatını genişletmek, zenginleştirmek ve uyandırmak için bir araçtan ibaret olacaktır.

Burjuva toplumunda geçmiş, şimdiki zaman üzerinde saltanat sürer; komünist toplumda şimdiki zaman geçmiş üzerinde saltanat sürecektir. Burjuva toplumunda bağımsız ve kişisel olan, sermayedir; halbuki çalışan birey ne bağımsızlığa sahiptir ne de kişiliğe.

Bu durumu ortadan kaldırmak, işte burjuvazyanın kişiliği ve hürriyeti ortadan kaldırma dediği şey! Hakkı da var. Ve hiç şüphesiz, burjuva kişilik, bağımsızlık ve hürriyetini ortadan kaldırmak amaçlanıyor.

41. Burjuva üretiminin şu andaki şartları altında hürriyet denilince ticaret hürriyeti, alım satım hürriyeti anlaşılır.

Fakat artık hiçbir canbazlık türü kalmazsa doğal olarak canbazlık serbestliği de kalmayacaktır. Serbest satıcılıkla ilgili bütün parlak cümleler ve şimdiki burjuvazyanın bütün diğer serbestçe atıp tutmaları, ancak ortaçağın bazı kayıt ve şartlara bağlı canbazlığına ve kul köle durumundaki burjuva aydınlığına oranla bir anlam taşır. Her türlü alışverişin, üretimin bütün burjuva şartlarının ve bizzat burjuvazyanın komünizme uygun olarak ortadan kaldırılması karşısında bunların hiçbir anlamı olamaz.(*)

42. Özetle, sizin anladığınız manadaki mülkiyeti ortadan kaldırmak istediğimizden şikayet ediyorsunuz. Ve gerçekten de istediğimiz budur.

Çalışmanın sermayeye, paraya, gelire artık çevrilemediğini; kısaca tekel altına alınabilen bir sosyal iktidara dönüştürülemediğini; yani kişisel mülkiyetin artık burjuva mülkiyeti haline gelemediğini görünce, kişinin ortadan kaldırıldığını ilan ediyorsunuz.

Demek ki kişinin, burjuva, mülk sahibi burjuvadan başka kimse olmadığını itiraf ediyorsunuz. Ve bu kişi, kesinlikle ortadan kaldırılmalıdır.

Komünizm hiçbir kimsenin toplumsal ürünleri elde etmesini engellemez; lakin bu ürünleri elde ederek başkalarının çalışmasını kendisine tabi kılmak iktidarını yok eder.

43. Bireysel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının her türlü faaliyetin kesintiye uğramasına ve genel bir haylazlığın herkese bulaşmasına yol açacağı şeklinde bir itiraz ileriye sürüldü.

(*) Buraya aşağıdaki paragrafın eklenmesi gerekmektedir. (Dr. Şefik Hüsnü)

Özel mülkiyeti kaldırmak istememizden dolayı bizi eleştiriyorsunuz. Fakat varolan toplumunuzda kişisel mülkiyet toplum üyelerinin onda dokuzu için zaten kaldırılmıştır. Bu mülkiyeti mümkün kılan aslında bireylerin onda dokuzunun tasarruf hakkından mahrum olmasıdır. Şu halde sizin bizi kaldırmayı düşünmekle suçladığınız öyle bir mülkiyettir ki toplumun mutlak çoğunluğunun her türlü varlıktan yoksun yaşaması zaruretini doğuruyor.

Böyle olsaydı, burjuva toplumu, daha çoktan haylazlığı içinde mahvolup gidecekti. Çünkü bu toplumda çalışanlar zengin olmuyorlar ve zengin olanlar çalışanlar değildir. Kuşkulanılan şey şu basit gerçeğe varıyor. Artık sermaye kalmayınca ücretli iş de kalmayacaktır.

44. Komünizmin maddi şeyleri üretim ve dağıtım tarzına karşı yapılan itirazlar zihinsel ürünlerin gelecekteki yaratım ve dağıtım tarzına da yöneltilir. Bir burjuvaya göre sınıf mülkiyetinin ortadan kaldırılması, nasıl üretimin kendisinin kesintiye uğraması anlamına gelirse; bu tarzda sınıfsal eğitim ve öğretimin ortadan kaldırılması da, tamamen eğitim ve öğretimin ortadan kaldırılması olur.

Onun, kaybından dolayı üzüntü duyduğu bu terbiye insanların çok büyük çoğunluğu için, kendilerini makine haline getiren bir hayvan terbiyesinden ibarettir.

45. Eğer bütün tartışmamız hürriyet, kültür, hukuk, ilh... gibi burjuva kavramlarıyla, burjuva mülkiyetinin ortadan kaldırılması noktasında yoğunlaşacaksa, bizimle tartışmaktan vazgeçiniz! Bizzat kendi fikirleriniz bile, üretim ve mülkiyetin burjuva şartlarından doğmamış mıdır? Nasıl ki sizin hukukunuz, yasa şekline sokulmuş, kendi sınıfınızın arzu ve isteğidir. Ve bu isteğin konusu sınıfınızın, maddi hayat şartları tarafından belirlenmiş değil midir?

Tarihten gelen; fakat bizzat üretimin kendisinin gelişmesiyle sona erecek olan size ait üretim ve mülkiyet şartlarını çıkarcı bir yorum ile tabiatın ve aklın ebedi kanunları şekline sokuyorsunuz. Bu, hâkim sınıf iken düşmüş olanlar sırasına geçen bütün sınıflar ile aranızda ortak bir paylaşımdır.

Kadim mülkiyetin, derebeylik mülkiyetinin doğup son bulduğunu kavrıyorsunuz. Burjuva mülkiyeti için aynı sonu tasavvur etmeye cesaret edememeye mahkûmsunuz.

46. Bize deniliyor ki, biz aileyi ortadan kaldırıyormuşuz. Ve komünistlerin bu yüz kızartıcı ve utandırıcı niyetleri, en radikal düşünenleri bile nefret ettiriyor.

Bugünkü aile, burjuva ailesi sermayeye, kişisel zenginleşmeye dayanıyor. O, büyük bir gelişme halinde, ancak burjuvazya için mevcuttur. Lakin burjuva ailesini proleterlerin mecburi ailesizliği ve genel fuhuş tamamlar.

Burjuva ailesi, onu söylemeye gerek yok kendisini tamamlayan neticesi ile beraber son bulacak ve her ikisi sermaye ile birlikte ortadan kalkacaktır.

Çocukların ebeveyni tarafından sömürülmesine son vermek isteyişimizi mi öne sürüyorsunuz? Öyle ise, evet biz bu cinayeti itiraf ediyoruz.

47. Diyorsunuz ki, aile terbiyesi yerine sosyal terbiyeyi koymakla, en şefkatli bağları koparıyormuşuz.

Fakat sizin terbiyeniz de toplum tarafından belirlenmemiş midir? *Terbiye, bütün araçları eli altında bulunduran toplumun* doğrudan doğruya veya dolaylı müdahale etmesiyle, içinde terbiye ettiğiniz toplumsal şartlarla, mektep ve ilh... ile belirlenmiş değil midir? Terbiye üzerine toplumun etkili olması durumu komünistlerin bir icadı değildir. Madem ki o esasen mevcuttu onlar terbiyenin *niteliklerini* değiştirmekle yetiniyorlar. Komünistler terbiyeyi hakim sınıfın nüfuzundan kurtaracaklardır. Büyük sanayi neticesinde bütün aile bağları parçalandığı ve çocuklar adi ticari emtiaya ve iş aletlerine dönüştürüldüğü oranda, burjuvazyanın aile ve terbiyeye ebeveyn ve çocuklar arasındaki şefkatli ilişkiye dair kuru lakırdıları günden güne daha iğrenç bir manzara arz etmektedir.

48. Bütün burjuvazya: "fakat siz komünistler kadınları da müşterek kılmak istiyorsunuz!" diye bize bir ağızdan haykırıyor. Burjuva için karısı sıradan bir üretim aletidir. Üretim aletlerinin sosyalleştirileceğini işitince bütün tabiatıyla sosyalleştirmenin kadınları da kapsayacağı aklına geliyor.

Gerçekte kadınların sıradan üretim araçları durumunda bulunmalarına son vermenin söz konusu olduğu zihninin kenarından bile geçmiyor.

Zaten komünistlerin gündemlerinde bulunduğu iddia edilen, kadınların müşterek olması durumuna karşı burjuvalarımızın

hissettikleri pek yüksek bir derecede ahlaki korku ve fobi kadar gülünç bir şey olamaz. Onların müşterek olmasını programlarına katmaya komünistlerin ihtiyaçları yoktur. Bu ortaklık hemen ezelden beri mevcuttur. Burjuvalara gelince, onlar el altından, işçilerinin kadın ve kızlarına ve anmaya bile gerek görmediğimiz resmi bir fahişeliğe sahip olmakla yetinmeyerek, birbirlerinin eşlerini karşılıklı iğfal etmekten dünyada daha büyük bir zevk tanımazlar.

Burjuva evliliği, gerçekte evli kadınların müşterek kılınmasıdır. Komünistlere olsa olsa şimdiye kadar ikiyüzlülük perdesi altında olan bu ortaklığı açıktan açığa kabul ve resmileştirmek istemelerinden dolayı saldırılabilir. Bununla beraber açıktır ki, üretimin bugünkü şartları ortadan kaldırılmakla, bunun doğurduğu kadın ortaklığı da, yani resmi olan ve olmayan fahişelik de yok edilmiş olacaktır.

49. Bir de komünistlerin vatanı ve milliyeti ortadan kaldırmak istemelerinden şikayet ediliyor.

İşçinin vatanı yoktur. *Sahip olmadıkları bir şey onlardan koparılamaz.* Şüphesizdir ki, proletarya öncelikle siyasi iktidarı ele geçirmek, milli hakim sınıf durumuna gelmek ve bizzat kendisi millet halinde şekillenmek mecburiyetindedir. Ve böyle olursa bir milliyete bağlanır. Fakat bu, burjuvazyanın anladığı anlamda bağlılık olamaz.

Burjuvazyanın bizzat gelişimi, serbest ticaretin ve cihan pazarının gelişmesi, sanayi üretiminin ve sonucunda geçim şartlarının tekdüzeleşmesi ile yavaş yavaş milletler arasındaki sınırlar ve çelişkiler silinir. Proletaryanın hakimiyeti onları büsbütün silecek. Hiç değilse bütün medeni memleketler proletaryasının birleşik hareketi onun kurtuluş şartlarının birincilerindendir.

İnsanın insan tarafından sömürülmesi ortadan kalktıkça, milletlerin milletler tarafından sömürülmesi de ortadan kaldırılacaktır.

Milletler arasındaki husumet milletlerin içindeki sınıfların çelişkileriyle beraber yok olacaktır.

50. Komünizme karşı dinî, felsefi veya bir kelimeyle fikri bir bakış açısıyla yöneltilen ithamlar ayrıntılı tartışmalara değmezler.

İnsanların fikirlerinin, maddi görüşlerinin olduğu kadar soyut bilgilerinin ve bir kelimeyle vicdanlarının, bilinçlerinin geçim şartlarına, toplumsal ilişkilerine ve sosyal hayatlarına göre değişip dönüştüğünü anlamak için derin bir gözleme ihtiyaç var mıdır?

Fikirlerin tarihi, fikri üretimin maddi üretim ile bir arada bir tarzda dönüştüğünü ispat etmiyor da neyi ispat ediyor? Bir döneme hakim olan fikirler, daima hakim sınıfın fikirleri olmuştur.

Bütün bir toplumu ihtilale veren fikirlerden bahsolunur. Bu şekilde ancak şu fikir ifade edilmiş olur: Yeni bir toplumun unsurları eski toplum içinde oluşmuştur; eski fikirlerin çözülmesi, eski geçim şartlarının bozulmasına paralel yürümektedir. Eski dünyanın yıkılacağı sıradadır ki, eski dinler Hıristiyanlık tarafından mağlup edilmişti. Hıristiyan fikirlerinin de 18. asırda Aydınlanma felsefesi karşısında bozguna uğraması, o karmaşada derebeylik toplumu ile o dönem ihtilalci olan burjuvazyanın bir ölüm kalım muharebesine girmiş olmalarından ileri geliyordu. Din hürriyeti fikirleri, ancak ilim sahasında serbest rekabetin hakimiyetini ilan ediyordu.

51. "Şüphesiz" denilecek ki "dini, ahlaki, felsefi, siyasi, hukuki ilh... fikirler tarihi gelişim içinde değişmişlerdir. Lakin din, ahlak, felsefe, siyaset, hukuk o değişime rağmen sabit kalmışlardır.

Hürriyet, adalet ve ilh... gibi her toplum idaresi için doğru olan ebedi gerçekler yok mudur? İşte komünizm bu ebedi gerçekleri ortadan kaldırıyor. Dini, ahlakı yenileştireceğine onları yok ediyor. Bu suretle tarihin bugüne kadar olan seyrini inkâr ediyor demektir."

Bu ithamlar ne demeye geliyor? Bütün toplumsal hayatın şimdiye kadar olan tarihinin zembereğini sınıf çelişkileri oluşturmuştur. Bunun ancak şekli çeşitli devirlerde değişti.

Lakin çelişkilerin şeklindeki bu değişmelere rağmen geçen asırlar sırasında sabit kalan olay toplumun bir kısmının diğer kısım tarafından sömürülmesidir. Şu halde bütün asırların toplumsal bilincinin çeşit çeşit ve uyumsuz olmakla beraber bazı ortak biçimler göstermesinde şaşılacak ne vardır? Bu bilinç biçimleri ancak sınıf çelişkilerinin toptan yok olmasıyla toz gibi dökülüp yok olacaktır.

Komünist devrimi, mülkiyetin geleneksel biçimiyle köklü bir biçimde bağlarını koparacaktır. Bu devrimin oluşumu esnasında geleneksel fikirlerle de köklü bir tarzda bağları koparmanın gerekli olmasında şaşılacak olan nedir?

52. Fakat burjuvazinin komünizme yaptığı bu itirazları bir tarafa bırakalım. Yukarıda gördük ki, işçi devriminin ilk girişimi proletaryayı saltanat süren sınıf haline getirmek, halkçı idareyi başlatmak olacaktır.

Proletarya siyasi üstünlüğünü, yavaş yavaş bütün sermayeleri burjuvazinin elinden almak, devletin, yani hâkim sınıf olmuş proletaryanın ellerinde üretim aletlerini merkezileştirmek ve mümkün olduğu kadar çabuk yararlanılabilir üretici kuvvetler kitlesini arttırmak hususunda kullanacaktır.

53. Bu, tabii olarak, başlarda mülkiyet hukukuna ve üretimin burjuvaca şartlarına despotça saldırmayı gerektirecektir. Öyle bazı tedbirler uygulanacaktır ki, şüphesiz yetersiz sayılacaklar ve onlarla yetinilemeyecek. Ve bir defa hareket başladı mı yeni tedbirlere vardırılacaklar ve bunlar bütün üretim idaresini temelden değiştirmeye araç olarak çok gerekli bulunacaklardır. Bu tedbirlerin çeşitli memleketlerde farklı uygulanacakları açıktır. Bununla beraber gelecekteki tedbirler hiç olmazsa ileri memleketlerde genel olarak uygulanacaklardır:

1. Emlak ve gayrımenkullerin kamulaştırılması, emlak ve gayrımenkul gelirlerinin devlet harcamalarına ayrılması.

2. Gayet gelişmiş vergiler.

3. Mirasın kaldırılması.

4. Bütün göç edenler ve asilere ait mülklerin zaptedilmesi.

5. Değerin, devlet sermayeleri ve mutlak bir tekel oluşturan bir milli banka aracılığıyla devletin elinde toplanması.

6. Ulaştırma sanayinin devlet elinde toplanması.

7. Genel bir plana uygun olarak milli imalathanelerin, milli üretim aletlerinin çoğaltılması, tarıma uygun arazilerin açılması ve toprağın ıslahı.

8. İşin herkes için eşit olma mecburiyeti, özellikle ziraat için sanayi orduları oluşturulması.

9. Ziraatla sanayi faaliyetinin birliği, şehir ile köy arasındaki farkları yavaş yavaş gidermeye hizmet eden bütün tedbirlerin hazırlanması.

10. Bütün çocukların genel ve parasız tahsil ve eğitimi. Çocukların bugün hala fabrikalarda çalıştırılmasına son verilmesi. Eğitim ile maddi üretimin birliği ve ilh...

54. Durumların gelişmesiyle sınıf farkları yok olunca ve bütün üretim şirket halinde olan kimselerin ellerinde toplanınca iktidar makamları siyasi özelliklerini kaybedeceklerdir. Doğru söylemek gerekirse siyasi iktidar, diğer bir sınıfı ezmek amacıyla bir sınıfın teşkilat altına alınmış iktidarıdır. Burjuvazyaya karşı mücadelesinde zaruri bir tarzda sınıf birliğini meydana getirecek, bir devrim ile hakim sınıf haline gelecek ve hakim sınıf sıfatıyla zor ve şiddet kullanarak üretimin eski şartlarını giderecek olan proletarya aynı darbe ile bu üretim şartlarıyla beraber bizzat sınıf çelişkisine yol açan şartları da, yani bizzat sınıfların varlığını da gidermiş olacak, böylece kendi üstünlüğünün de sınıf üstünlüğü olma özelliğini giderecektir.

Sınıfları ve sınıf çelişkileri ile eski burjuva toplumun yerine herkesin serbest gelişimi toplumun serbest gelişiminin şartı olan bir ortaklık oluşacaktır.

III
SOSYALİST VE KOMÜNİST EDEBİYATI

1. Gerici Sosyalistlik
A) Derebeylik Sosyalizmi

55. Tarihi vaziyetleri gereği, derebeylik zamanından kalma Fransız asilzadeleri, günümüzde burjuva toplumu aleyhine hücum kitapları yayımlamak zorunda kalmışlardır. 1830 Temmuz devriminde Fransa'da ve "reform" hareketi esnasında İngiltere'de kendilerini yeniden mağlup eden yeni yetme ve iğrenç burjuvazyaya karşı diş biliyorlardı.

Onlar için artık ciddi bir siyasi mücadele söz konusu değildi. Ellerinden gelen yalnız edebi çekişmelerdi. Lakin edebiyatta bile hükümdarlığa dönüş devrinin bayatlamış boş sözleri artık katlanılmaz olmuştu. Muhabbet kazanmak için asilzadeler bizzat kendi çıkarlarının söz konusu olmadığını zannettirmek mecburiyetinde kaldılar. Burjuvazyaya karşı olan suçlamalarını görünüşte sömürülen işçi sınıfının çıkarlarına hizmet etmek üzere düzenliyorlardı. Bu suretle yeni efendilerine karşı bir taraftan kulağına az çok tehditkar kehanetler fısıldayarak hakaret içeren şarkılar söylemek suretiyle gam dağıtmış oluyorlardı.

Derebeylik sosyalizmi bu şekilde meydana geldi. Bu, hiciv ile mizah arasında bir şeydir. Onda geçmişin yankıları ve hemen hemen geleceğin gürlemeleri hissolunur. Bazen burjuvazyayı bir acı nükteli ve kan alıcı eleştiri ile kalbinden yaralar. Bu edebiyat, yakın çağ tarihini anlamak konusunda kesin yetersizliği ile daima gülünç olmuştur.

56. Bu adamlar bayrak yerine, serseri proleterlerin heybesini omuzlarlar ve böylece halkı isyan ettirmeye çalışırlar. Fakat onları takip etmeye başlar başlamaz derebeyliğin soyluluk armaları kunduralarının arkasında görülmekte ve ahali kahkahalarla gülmekten katılmaktadır. Fransa'nın bazı kral taraftarları ile İngiltere gençliği bu eğlenceli manzarayı sunmuşlardır.

Derebeyleri kendi işletme yöntemlerinin şeklen burjuva işletme yöntemlerinden başka olduğunu ispat ettikleri zaman ortaçağcıl işletmenin bugün mevcut olmayan büsbütün başka durumlar ve şartlar içinde yapıldığını söylemeyi unuturlar. Onların üstünlük zamanlarında proletarya olmadığını ispat ettikleri zaman eklemeyi unuturlar ki derebeylik sosyal düzeni içinde zaruri bir biçimde bugünkü burjuvazya çiçek açmıştır.

57. Bununla beraber, eleştirilerinin gerici eğilimlerini gizleyemezler. Burjuvazyayı başlıca suçladıkları şey aksine saltanatla bütün eski sosyal düzeni yıkacak olan bir sınıfın gelişimine meydan vermesidir. Burjuvazyayı suçladıkları şey bir proletarya doğurmaktan çok devrimci bir proletarya doğurmasıdır.

Bunun içindir ki siyaseten işçi sınıfına karşı kullanılan bütün zor ve şiddet tedbirlerine iştirak ederler. Ve özel hayatlarında muhteşem cümlelerine rağmen sanayi çöplüğünün altın elmalarını düşürmeye tenezzül ederler. Sadakat, iyi niyet ve derebeylik şerefi yerine tam bir hırsla yün, pancar, ispirto ticaretini koymasını bilirler.

58. Din adamları daima derebeylerle beraber hareket etmiştir. Bundan dolayı dine dayalı sosyalizm derebeyi sosyalizmi ile beraber gider. Hıristiyan dervişliğine bir sosyalizm rengi vermek kadar kolay bir şey yoktur. Hıristiyanlık da kişisel mülkiyete, evliliğe, devlete karşı koymadı mı? Bunların yerine iyilik yapmayı, dilenciliği, bekar yaşamayı, vücuda işkence yapmayı, manastırlarda inziva hayatını ve kiliseyi tavsiye etmedi mi? Hıristiyan sosyalizmi, asilzadelerin kinlerini rahibin kutsaması için okunmuş bir sudur.

B) Küçük Burjuvaların Sosyalizmi

59. Derebeylik aristokrasyası burjuvazyanın harap ettiği biricik sınıf değildir. Geçim şartları dumura uğrayan, burjuva toplumu içinde yavaş yavaş mahvolan diğer sınıflar da vardır. Bugünkü sermayedar burjuvazyadan önce aracılık döneminin küçük burjuvazyası ve bir küçük ziraatçılar sınıfı vardı. Bu sınıf sınai ve ticari gelişimi geri kalmış memleketlerde büyüme halinde olan burjuvazi yanında sönük bir bitkisel hayat geçirmektedir.

Bundan başka günümüzde medeniyetin tam bir gelişme gösterdiği memleketlerde de yeni bir küçük burjuvazya oluştu. Bu sınıf proletarya ile burjuvazya arasında dalgalanır ve burjuva toplumunun kesildikçe daima yeniden çıkan bir kuyruğu derecesindedir. Fakat rekabet bu sınıfın bireylerini proletarya içine dökmektedir. Büyük sanayinin gelişimi neticesi ayrı bir sınıf olarak varlıklarını sürdürmeleri imkanının yok olmak üzere bulunduğunu ilgililer fark etmektedirler. Ve o zaman, ticaret, sanayi ve ziraatta ustabaşılar ve hizmetkarlar tarafından yerleri tutulmuş olacaktır.

60. Fransa gibi ahalisinin yarısından çoğu köylü sınıfından oluşan memleketlerde burjuvazyaya karşı proletaryanın davasını savunup burjuva idaresini eleştirirken yazarların küçük burjuvazi ve köylü kavramlarını esas kabul etmeleri ve işçi çıkarlarını bir küçük burjuva bakış açısından ele almaları pek tabidir ve böylece bir küçük burjuva sosyalizmi oluşmuştur. Bu, edebiyatın reisi yalnız Fransa için değil, İngiltere için de Sismondi'dir.

Bu sosyalizm olağanüstü bir incelikle üretimin bugünkü şartlarına bağlı çelişkileri tahlil etti. Ekonomi uzmanlarının iyimser savunmalarının temelinde bulunan ikiyüzlülüğü çıplak olarak gösterdi. Reddedilmesi mümkün olmayan bir tarzda makineciliğin ve iş bölümünün yıkıcı etkilerini, sermayelerin ve gayrimenkullerin toplanmasını, aşırı üretim krizlerini, küçük

burjuvaların ve köylülerin giderek sönmeleri zaruretini, proletaryanın sefaletini, üretim anarşisini, servetin dağılımında göze çarpan oransızlıkları, milletler arasındaki birbirinin sanayilerini yıkma savaşlarını, eski alışkanlıkların, aile ilişkilerinin, milletlerin çözülüp dağılmasını reddedilmez bir biçimde ispatladı.

61. Fakat bu sosyalizmin olumlu içeriği hangisidir? Ya eski üretim ve ulaştırma usullerinin ve onlarla beraber eski mülkiyet idaresinin ve bütün eski toplumun geri gelmesini istiyor, yahut da bugünkü üretim ve ulaştırma araçlarını; yeni üretim yönteminin temelini yıktığı ve yıkılmaması mümkün olmayan yaşlanmış mülkiyet kalıbı içine sıkıştırmayı arzu ediyorlar.

Her iki ihtimalde de küçük burjuva sosyalizmi gerici ve hayalcidir.

Üretimde lonca yöntemi, ziraatte babadan kalma yönetim, işte bu sosyalizmin son sözü.

Sonraları bu sosyalizm hayal kırıklığına uğramış miskinliğin verdiği bir alçaklığa düşmüştür.

C) Alman Sosyalizmi Yahut Gerçek Sosyalizm

62. Fransa'nın komünist ve sosyalist edebiyatı hakim bir burjuvazyanın baskısı altında doğdu. Bu, baskıya karşı mücadelenin edebi bir ifadesidir. Bu edebiyat Almanya'ya burjuvazyanın henüz derebeylik despotluğuna karşı mücadeleye başladığı sıralarda ithal edildi.

Almanya'da filozoflar veya felsefe ve nüktedanlık kılığını taşıyanlar buna can havli ile sarıldılar. Yalnız unuttular ki Almanya'ya bu Fransızca yazıları ithal etmekle oraya aynı zamanda Fransa hayat şartları da ithal edilmiş olmuyordu. Almanya şartlarına göre bu eserlerin uygulanabilir bir kıymeti yoktu. Bunlar artık sadece bir edebi gösterişten ibaret kalıyordu. Gerçek insan tabiatının şekillendirilmesine dair boşuna bir teorik incelemeden ibaret gözüktüler. Buna benzer bir durum daha önce 18. asırda da olmuştu. Fransız ihtilalinin talepleri o

zamanın Alman felsefecilerine ancak "pratik aklın" genel talepleri gibi gözükmüştü. Fransız ihtilalci burjuvazyasının iradesinin toplu görünüşü olan eylemler de, onlara göre saf iradenin, olması gerektiği gibi olan iradenin, gerçek insan iradesinin ifadesi idi.

63. Bu Alman edebiyatçılarının gayreti, yeni Fransız fikirlerini kendi eski felsefi bilinçleri ile uzlaştırmaya, eski felsefelerinin bakış açısından Fransız fikirlerini anlamaya yoğunlaştı. Bu fikirleri bir yabancı dil gibi tercüme suretiyle temsil ettiler.

Rahiplerin nasıl eski dinlerle ilgili klasik eserlerin el yazılarını anlamsız bir takım ulvi hikayelerle örtmek alışkanlığında oldukları bilinir. Alman edebiyatçıları dinsiz Fransız edebiyatına karşı aksi yönde hareket ettiler. Fransız eserlerinin esas metni altından kendi saçma felsefi kavrayışlarını geçirdiler. Onların eserleri, mevcut para ilişkilerinin Fransız eleştirilerinin arkasına "gerçek insan doğasının yabancılaşması" diye yazdıkları, burjuva devletinin Fransız eleştirisi altına "soyut evrenselliğin üstünlüğünün ortadan kaldırılması" diye yazdıkları anlaşılmaz yazılardan ibaret kaldı.

Tartışmalı Fransız tahlili yerine bu acayip felsefe dilinin konmasına onlar tarafından "eylem felsefesi", "gerçek sosyalizm", "Alman sosyalizm ilimi", "sosyalizmin felsefi temellerinin araştırılması" ilh... ünvanları verildi.

Fransız sosyalizm ve komünizmi böylece erkeklikten mahrum, adeta iğdiş edilmiş bir yaratık haline getirildi. Bir sınıfın diğer bir sınıfa karşı mücadelesinin ifadesi olmadığından, Almanlar, Fransızların dar görüşlerinin üstüne yükseldiklerini, gerçek ihtiyaçların davasını değil, gerçeğin ihtiyaçlarının davasını savunduklarını iddia ediyordular. Proleterlerin çıkarını değil, fakat gerçek insan doğasının, bir sınıfa mensup olmayan, herhangi bir gerçeklikle alakası olmayan, fakat felsefi fantazyanın sisli semalarında var olan genel olarak insanın çıkarlarını savunduklarını iddia ediyorlardı.

64. Bununla beraber, pek resmi bir ciddiyet ile boru sedalarıyla her alanda bu Alman sosyalizmi çok geçmeden, ilk bilgi taşıyan saflığını kaybetti.

Burjuvazyanın derebeyliğe ve despotik krallığa karşı olan mücadelesi, bir kelime ile hürriyetçi hareket, Almanya'da ve bilhassa Prusya'da daha çok ciddiyet kazandı.

"Gerçek" sosyalizm savaşçıları, siyasi harekete karşı toplumsal talepleri koymak, hürriyetçiliğe, temsil yöntemine, burjuva rekabetine, burjuva basın yayın serbestliğine, burjuva hukukuna, burjuva eşitlikçilik ve hürriyetine karşı beddualar savurmak, halk kitlelerine nasıl burjuva hareketiyle hiçbir şey kazanamayacaklarını ve her şeyi kaybedeceklerini öğretmek için bu fırsatı ganimet bildiler. Fransız eleştirisine bugünkü burjuva toplumu ile onun gerektirdiği maddi şartları ve bu şartlara uyan siyasi yapının var olmasıyla ulaşılabileceğini bu eleştirinin adi bir tekrarından başka bir şey olmayan Alman sosyalizmi tam zamanında unutuyordu. Bunlar öyle şartlar idi ki Almanya için öncelikle oluşmasını sağlamak gerekirdi.

65. Almanya'nın mutlakiyet idaresi, rahipler, mektep hocaları, emlak ve çiftlik sahipleri ve bunların yardımcıları, bu sosyalizmin ilkelerinde, büyüme halinde ve tehdit edici burjuvazyaya karşı tepki verebilmek için kendilerine lazım olan korkuluğu bulmuşlardı.

Sosyalizm, Alman işçilerinin isyan ateşine karşı, hükümetin uyguladığı, kamçı ve tüfek darbesi şeklindeki sertliğin içinde saklandığı bir şekerleme kabuğu görevi gördü.

Böylece "gerçek" sosyalizm, hükümetlerin elinde burjuvazyaya karşı bir silah haline geldi. Ve zaten, en yakın hedefi, gericiliğin çıkarlarını, küçük Alman şehir burjuvazyasının çıkarlarını savunmaktı. Almanya'da 16. asrın yadigârı olan ve o zamandan beri daima çeşitli şekillerde tazelenen küçük burjuvazya, şimdiki idarenin gerçek sosyal temellerini oluşturur.

66. Küçük burjuvazyanın korunması demek, bugünkü Alman idaresinin korunması demektir. Önce sermayenin merkezileşmesi dolayısıyla, ikinci olarak da bir ihtilalci proletarya do-

ğurduğu için, sermayedar burjuvazyanın siyasi ve sınai üstünlüğü bu küçük burjuvazyayı açıkça bir yıkılma tehdidi altında bulundurur. "Gerçek" sosyalizm, ona, hem sermayedarlığı, hem de proleterleşmeyi zehir edeceğe benziyordu; ve onu kullanmakla bir taşla iki kuş vurulmuş olacaktı. Bu suretle sosyalizm bir salgın hızıyla yayıldı.

O, bu tasavvurların hafif dokusuyla dokunmuş, dil açıklığı ve nüktedanlık çiçekleriyle işlenmiş ve sanki ateşli ve sevdalı bir hassaslık şebnemiyle doyurulmuş bir elbiseden ibaretti. Alman sosyalistleri, bu uçar kaçar örtü altında "sonsuz gerçeklerinin" sefil iskeletini saklıyorlardı. Fakat bu örtü altında, malları süratle ortaya sürüyorlardı.

Bir taraftan da, Alman sosyalizmi gittikçe, bu küçük burjuvazyanın sun'i bir beceriye sahip avukatı olmayı görev bildi.

Alman milleti, onun tarafından, tabii millet, Alman maceracısı tabii insan ilan edildi. Bu insanın her bir alçaklığına, gizli, derin ve sosyalist bir anlam yükleyerek onların ters bir anlamda açıklanmasını mümkün kıldı. "Vahşi bir tarzda yıkıcı" komünist mektebine karşı sesini yükselterek, sayesinde bütün sınıf mücadelelerinin üstünde uçtuğu tarafsızlığına büyük bir kıymet vererek, fikrini sonuna kadar takip ediyordu. Almanya'da dolaşan bütün -sözüm ona- sosyalist, komünist yazılar, pek az istisna ile, bu sinirlendirici ve kirli edebiyatın malıdır.

2. Tutucu veya Burjuva Sosyalizmi

67. Burjuvazyanın bir kısmı sosyal rahatsızlığını burjuva toplumunun devamını sağlamak amacıyla tedavi etmeye girişir. İktisatçılar, iyilikseverler, insan severler, işçi sınıfının durumunu iyileştirme ve hayır işlerini düzenleme, hayvanları koruma ve nefisle mücadele dernekleri kurmakla uğraşanlar ve odalarına kapanmış çalışan çeşit çeşit yenilikçiler bu zümredendirler. Birçok detaylı tasarılar bu burjuva sosyalizminin hazırlanması ve sağlamca yer etmesi için kullanılmıştır. Örnek olarak Proudhon'un Sefaletin Felsefesi isimli eserini alacağız.

Burjuva sosyalistleri zaruri bir biçimde, şimdiki toplum şartlarının gerektirdiği tehlike ve mücadelelere uğramadan, onun geçim şartlarını sürdürmek isterler. Şimdiki topluma taraftardırlar; fakat onu ihtilal ve dağılmaya sürükleyen unsurlardan ayıklanmış olarak, burjuvazyayı proletaryasız olarak isterler. Nasıl olur da içinde saltanat sürdüğü alem, burjuvazya için mümkün dünyaların en alası olmaz? Bu iyimser düşünce tarzından burjuva sosyalizmi bir sistem veya bir metot taslağı çıkarıyor. Bu sistemleri oluşturmaya ve bu yeni Kudüs-i Şerif'e dahil olmaya, proletaryayı teşvik ediyor. Bununla demek istiyor ki, proletarya hazırdaki topluma razı olmalıdır ve ancak onun hakkındaki kindar fikrini atmalıdır.

68. Burjuva sosyalizminin bu kadar kurallara dayanmayan fakat daha pratik bir diğer şekli, ne yönde olursa olsun bir siyasi değişimin işçilere hiçbir yarar sağlamadığını ve ancak hayatın maddi şartlarının, ekonomik şartların değişiminin onlara hizmet edeceğini ispat ederek, kendilerini herhangi bir ihtilalci hareketten nefret ettirmeye çalıştı. Fakat bu sosyalistlerin, hayatın maddi şartlarının değişimi dediği şeyde, üretimin burjuva şartlarının, ancak devrimle ortadan kaldırılmasının mümkün olması asla söz konusu değildir. Bu ifade ile esasen, eski üretim şartlarının devamı olacak olan belirli bir yönetim reformu kastedilmektedir. Bu reform sermaye ve emeğin ilişkilerinde hiçbir şeyi değiştirmeyecektir. Olsa olsa burjuvazinin hükümet ve ekonomi yönetiminin masraflarını azaltacaktır.

Burjuva sosyalizmi gerçek ifadesini, ancak sonunda vardığı adi lafebeliği yakıştırmalarında bulur.

Serbet değişim. İşçi sınıfının çıkarları adına! Korumacılık kanunları. İşçi sınıfının çıkarları adına! Hücre usulünde hapishaneler. İşçi sınıfının çıkarları adına! İşte burjuva sosyalizminin son sözü ve biricik ciddi sözü.

Burjuva sosyalizmi, Burjuvalar burjuvadırlar. İşçi sınıfının çıkarları adına! demekten ibarettir.

3. Eleştirel Hayali Sosyalizm ve Komünizm

Günümüzün bütün büyük ihtilallerinde, proletaryanın taleplerini ifade eden edebiyattan burada söz etmeyeceğiz. (Baböf'ün yazıları ilh...)

69. Proletaryanın, genel karışıklıklar sırasında, derebeyliğin yönetimi devrildiği zamanlarda kendi sınıf çıkarlarını tanıtmak için yaptığı ilk girişimler zaruri olarak başarısız oldular. Zira proletarya kendisi ancak gelişiminin daha başlangıcında bulunuyordu. Zira kurtuluşunun maddi şartları -ki özellikle burjuvazya döneminin ürünüdürler- henüz oluşmamıştı. Bu ilk proletarya hareketleriyle birlikte oluşan edebiyat ister istemez gerici bir ruh taşır. Dünya çapında bir disiplin ve kaba bir eşitlikçilik ister.

70. Gerçekten sosyalist ve komünist sistemler, Sen Simon, Furye ve Ovun'unkiler ilh... tamamlanmamış bir biçimde burjuvazya ve proletarya arasında henüz başlayan mücadelenin başlarında ortaya çıktılar. Bunlar yukarıda tanımlanmıştır: (bakınız: **Burjuvazi ve Proletarya 19-20-21**)

Bu sistemlerin kurucuları, sınıf çelişkileri, hakim sınıf içinde erimeye ve çözülmeye etki eden unsurların faaliyetlerini açıkça ayırt ediyorlar. Fakat proletaryanın kendisine has olan bağımsız azmi ve siyasi hareketini fark edip ayıramıyorlar.

Sınıf çelişkilerinin gelişimi, sanayinin gelişimiyle birlikte olduğu halde; bu adamlar proletaryanın kurtuluşunun şartlarını da oluşmuş bulmazlar ve bir toplumbilim, yani bu şartları oluşturmaya uygun sosyal kanunlar araştırmasına koyulurlar.

Mevcut olmayan sosyal faaliyet yerine, kişisel fikri buluşların; kurtuluşun tarihi şartları yerine, hayali şartlar; sınıf hayatına yavaş yavaş ve kendiliğinden alışan bir proletarya örgütü yerine, güçlükle kendilerinin doğurdukları bir toplum örgütünü geçirdiler. Bütün dünyanın gelecek tarihi, onlar için kendi toplum planlarının uygulamaya konmasına ve propagandasına indirgenir.

71. Bu projelerde, gerçeği söylemek gerekirse, onlara göre en acı çeken sınıf olan, özellikle çalışan sınıfın çıkarlarını savunduklarını kavramışlardı. Bütün sınıfların en çok acı çekeni olmasından dolayı, onlar için proletarya vardı.

Gözledikleri sınıf mücadelesinin henüz olgunlaşmamış gelişimi ve bizzat kendi mali durumları sonucu, kendilerini bu sınıf çelişkilerinin üstünde saymalarını gerektiriyordu. Islah etmek istedikleri, en mutlu olanları da dahil olduğu halde bütün insanların yaşayış tarzıdır. Bunun içindir ki ayırt etmeksizin bütün topluma veya tercihan hakim sınıfa başvurmaktan geri duramazlar. Toplumların en iyisinin, mümkün olan en mükemmel planın kendilerininki olduğunu anlamak için sistemlerini anlamak yetmez mi?

Her siyasi faaliyeti, özellikle her devrimci faaliyeti reddetmeleri de mantıklıdır. Reformist yollardan amaçlarına ulaşmak iddiasındadırlar. Küçük ölçekte yapılmış ve bundan dolayı zaruri olarak başarısızlığa uğramış tecrübeler, yeni sosyal İncil'e, ikna kuvvetinin açacağı yolu gösteren örnekler olmalıdır.

Gelecekteki toplumun bu hayali tasavvurları, proletaryanın henüz pek ilkel bir gelişim aşamasında olduğu için, kendi durumu hakkında ancak hayali bir bilgiye sahip olduğu bir zamanda ortaya çıkıyor. Onlar, toplumun dünya çapında bu değişimine doğru, proletaryanın ilk ve içgüdüsel çabasını gösterirler.

72. Fakat bu sosyalist ve komünist yazılarda, eleştirel kısımlar vardır. Şimdiki toplumun temellerine saldırırlar. İşçileri harikulade biçimde aydınlatmaya uygun malzeme yığdılar. Gelecekteki topluma yönelik olumlu tekliflerine gelince, mesela beldeler ile köyler arasındaki çelişkinin, ailenin, kişisel girişimin, ücretli işin ortadan kaldırılmasına, sosyal uyumu ilana, devletin sadece üretimi idare eden bir cihaza dönüşmesi eğilimini önermeye gelince, bunların manası sadece sınıf çelişkilerini giderme gereği demektir. Halbuki bu çelişkiler henüz başladığından, bu planları hazırlayanlar, onların ancak başlangıçlarını tanıyabilmişlerdir ve başlangıçta sınıf çelişkisi henüz be-

lirgin bir biçim almamıştı. Bundan dolayı yapılan teklifler ancak hayalî bir anlama sahiptir.

73. Tarihi hareketin önemi arttığı oranda, eleştirel sosyalizm ve komünizmin önemi azalmaktadır. Sınıf çatışmasına girişildiği ve savaşların hududu derinleştiği oranda bu çatışmanın üstüne çıkmak ve onu gidermek için yapılan bu hayal kurma gayreti, uygulamada daha başarısız ve teorice daha haklı olmaktadır.

Birçok bakış açısından bu sistemlerin kurucuları katıksız reformcudurlar. İzah edilen sebeplerden dolayı, öğrencileri hizipler oluşturmaktan kendilerini alamazlar. Onları geride bırakan proletaryanın tarihi gelişimi karşısında büyük üstadların eskimiş fikirlerine saplanıp kalırlar.

Sınıf çatışmasının şiddetini azaltmaya, aşırılar arasında ara bulmaya çabalamaları mantıklıdır. Geçmişte olduğu gibi ufak tefek tecrübelerle sosyal hayallerinin gerçekliğinin ispatlanmasını, soyut "falanster"ler[*] kurulmasını, iç sömürgeler yapmayı, küçük ikariler[**] oluşturulmasını hayal ederler. Yeni Kudüs'ün ufacık uyruklarını çıkarırlar. Gerçek bir zemin üzerine bu İspanya şatolarını bina etmek için kalbe, burjuva cömertliğinin esirgemesine başvurmaları gerekir. Yavaş yavaş, yukarıda inceleme altına alınan gerici sosyalistlerden birinin zümresine geçerler ve onlardan daha usulüne uygun bir şekilde bir bilgiçlik ve sosyal bilimlerinin mucize yaratan etkileri hakkındaki tutucu ve fanatik kanaatleriyle ayrılırlar.

Bunun içindir ki işçilerin her türlü siyasi hareketine şiddetle karşı çıkarlar. Zira böyle hareketler yeni İncil'e göre bir inancın yok olmasını gerektirecekti.

Bu sebeple, İngiltere Ovencilerinin, Şartizme karşı Fransız Furyevistlerinin reformculuğa karşı yaptıkları gibi gericilikte bulunurlar.

[*], [**] Engels 1888 tarihli İngilizce baskıya koyduğu notta bu iki kavramı şöyle açıklıyor: "Phalanstéres, Charles Fourier'nin kurmayı planladığı sosyalist koloniler idi; İkarya ise Cabet'nin kendi ütopyasına, daha sonraları da Amerikan komünist kolonilerine verdiği isimlerdi." [Yayınevinin notu]

74. İkinci bölümde açıklanan noktalar, yeni açıklamaya gerek kalmaksızın, komünistlerin şimdiden kurmuş oldukları amele partileriyle, İngiltere Şartistleriyle, Kuzey Amerika'nın tarım reformcularıyla olan ilişkisini belirlemeye yeterlidir.

Şüphesizdir ki, onlar da amele sınıfının en yakın, derhal gerçekleşecek gayeleri, çıkarları için mücadeleye atılırlar. Lakin şu andaki harekette, kendilerini meşgul eden ve savundukları, aynı zamanda bu hareketin geleceğidir. Fransa'da komünistler muhafazakar ve radikal burjuvazyaya karşı, demokrat sosyalist partilerine katılacaklardır. Fakat bunun için, devrimci gelenekten gelen hamleleriyle karışık hayaller karşısında tam bir eleştiri bağımsızlığını korumaktan vazgeçmeyeceklerdir.

İsviçre'de, radikallere destek verecekler, fakat unutmayacaklardır ki bu parti karmakarışık unsurların bir karışımıdır ve içinde sosyalist demokratlar, sadece burjuva radikallerle yanyana bulunurlar.

Polonya'da, komünistler, milli kurtuluşun şartı olarak, tarımsal bir reformu ileri süren partiye, yani 1840'da Krakova isyanını tahrik eden partiye destek verecektir.

Almanya'da, Komünist Partisi, Alman burjuvazyasının devrimci vazifesini ele aldığı takdirde onun yanında mücadelede bulunacaktır: Burjuvazya ile beraber mutlak hükümdarlığa, derebeylik arazi mülkiyetine ve küçük burjuvaziye karşı mücadelede bulunacaktır.

75. Fakat proletarya ile burjuvazi arasında varolan ve onları birbirine düşman kılan muhalefeti, mümkün olduğu kadar açık bir tarzda işçilerin bilinçlerine kazımayı hiçbir dakika bile unutmayacaklardır. Burjuvazinin zaferi sonucu gerçekleşecek olan sosyal ve siyasi şartların ve her biri Alman işçisinin kullanmasını bildiği silahlar gibi, bizzat o burjuvazyaya karşı dönmelidir. Almanya gerici sınıflarının düşmesinden sonra, burjuvaziye karşı mücadele ertelenmeksizin başlamalıdır.

76. Komünistlerin nazar-ı dikkatini çekecek bilhassa Almanya'dır. Almanya bir burjuva devriminin arifesindedir. Almanya

bu devrimi, ne İngiltere'nin 17. asırda ne de Fransa'nın 18. asırda tasavvur bile etmedikleri bir derecede gelişmiş bir Avrupa medeniyeti ve proletarya sınıfı karşısında yapacaktır. Alman burjuva devrimi, ister istemez ve şüphesiz bir proletarya devriminin ilk öncüsü olacaktır.

77. Bir kelime ile komünistler, her memlekette, varolan sosyal ve siyasi duruma karşı olan tüm devrimci hareketlere yardım edeceklerdir.

Bütün bu hareketlerde, ön saflara koyacakları mesele, komünistler için esaslı olan mesele, mülkiyet meselesidir. Hatta bu mesele hakkında tartışma henüz kesin bir şekilde başlamamış olsa bile gerçek böyledir.

Nihayet, bu tarzda, komünistler, her memleketin demokrat partileri arasında birlik ve uzlaşma için çalışacaklardır. [1]

Komünistler, fikirlerini ve tasavvurlarını saklamayı kendilerine yakıştırmazlar. Açıkça ilan ederler ki amaçları ancak ve ancak geleneksel bütün sosyal düzenin şiddetle devrilmesiyle gerçekleşecektir. Bir komünist devrimi ihtimali karşısında titremek hâkim sınıflara düşer. Bu işte zincirlerinden başka, proleterlerin kayıp edecek bir şeyleri yoktur ve bu yolla bütün bir dünya kazanmış olacaklardır.

BÜTÜN DÜNYA İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ!

[1] O zaman Fransa'da Demokrat Sosyalist ismini taşıyan siyasi partide, "Ledru Rolen'in", edebiyatta "Lui Blan'ın" temsil ettiği parti idi. Şimdiki Almanya'nın demokratik sosyalizminden dağlar kadar farklı idi. [F. Engels'in notu]

10) MUSTAFA SUPHİ'NİN (YARIM KALMIŞ) MANİFESTO ÇEVİRİSİ:

Bakû'dayken bana, Türkiye'ye götürmem için, üstünde Poesie sözcüğü basılı, sayfa kenarları yaldızlı ciltli bir defter verildi. İçinde, M. Suphi'nin kendi elyazısıyla başladığı, fakat bitiremediği bir Manifest çevirisi var. Bu yadigârın Türkiye'de saklanması için gösterilen temiz yurtseverlik duyguları önünde saygıyla eğilirim. Ülkemizde, bu defteri teslim edebileceğim uygun bir Devrim Tarihi Müzesi kuruluncaya değin, bunu emanet olarak kendim saklamak niyetindeyim.

Aşağıda çevrimyazısı sunulan belge, altı imzalanmış olarak defterin başına yapıştırılmıştı. Yalnız başlığı Arap harfleriyle elyazısı, metni ise Kiril alfabesiyle Azerbaycan dilinde daktiloyla yazılmıştır.

"İzahat

Türkiye Komünist Partisi'nin bânisi Mustafa Suphi arkadaşın elyazması olan bu defteri ben 1930'uncu yılda Kırım Simferopol [Ak Mescit] şehrinde muallim Osman Efendi'den aldım.

Mustafa Suphi arkadaş 1918'inci yılda Moskova'da neşrine başladığı Yeni Dünya Türkçe Komünist gazetesini 1919'uncu yılda (Türkiye'ye yakın olduğu için) Simferopol şehrine naklederek orada neşrine devam eder. Biraz vakitten sonra Vrangel ordusu tarafından işgâl olunan Simferopol'den uzaklaşmak mecburiyetinde kalan Mustafa Suphi arkadaş bazı elyazmalarıyla beraber tercümeden yazmakta olduğu bu defteri de Osman Efendi'ye saklamak için verir.(*)

1920'inci yılda Simferopol tekrar Sovyetler ülkesine geçer ve Komünist gazetesi olan Yeni Dünya gazetesi tekrar Kırım Ablostnoy [Bölge] Komitesinin nâşiri resmi organı olarak çıkmaya başlar. 1930'uncu yılda bu gazetenin onyıllık bayramı teşkil olundu. Ben tesadüfî olarak bu bayramda Osman Efendi ile

(*) Suphi, esaret hayatında bütün kapitalin, köpekleri olan emperyalistlerin, sahte sosyalist ve milliyetçilerin yirminci asırda medeniyet maskesi altında oynadıkları kanlı komedilerini, bütün proleter âlemine karşı hesapsız ihanetlerini teşhir için yazmış olduğu pek değerli eserini maatessüf neşre muvaffak olamamıştır. (Dipnotu:) Bu eser, Denikin'in Kırım'ı işgali arifesinde Kırmızı Ordu ile Odesa'ya giden Suphi tarafından Osman namında yerli bir yoldaşa muhafaza edilmek üzere bırakılmıştı. Maateessüf bu genç de bu eseri yakmaya mecbur olmuştur."

Ali Yazıcı'nın, *28-29 Kânunusâni 1921 – Karadeniz Kıyılarında Parçalanan Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri* adlı anma kitabındaki M. Suphi üstüne yazısından (Moskova: Kızıl Şark Matbaası, 1923). s. 5.

tanış oldum. O, benim Türkiye Komünisti olduğumu bildikten sonra Mustafa Suphi arkadaşın elyazmalarını saklamak için götürmemi teklif etti. Bizim için çok kıymetli olan bu aziz hatırayı bu vakte kadar ben gözbebeğim gibi saklamaktayım.

1920'inci yıldan Ankara K•münist Partisi Merkezî Komitesi Kadınlar Şube Müdiresi, hâl-i hâzırda Sovyet ülkesi parti uzvu, şahsî pensiyacı [emekli] Cemile Nuşirvanova."

(s. 1)

KOMÜNİST BEYANNAMESİ

Yazan:
K. Marx ve F. Engels -1848-

1 – Bir hayalet, komünizm hayaleti Avrupa'yı büyülemiştir.. İhtiyar Avrupa'nın bütün iktidar makamları, Papa ve Çar Metternich ve Guizot, Fransız radikalleri, Almanya polisleri, bu hayaleti kuşatıp sıkıştırmak için bir mukaddes Ehl-i Salip tertibiyle ittihat ettiler.

İktidardaki muhasımları tarafından komünist diye itham edilmemiş, komünizm ithamını muhtel-i namus bir alâmet gibi aynı zamanda daha terakkiperver muhalif ricaline ve muhasımları olan mürteci partilere karşı tevcih (s. 2) etmemiş bir muhalefet partisi zikredilsin.

Bundan bir muzaaf ders çıkarmak lâzımdır.

Evvelâ: şu ki, bugün komünizm bütün Avrupa devletleri tarafından bir kuvvet diye kabul ediliyor.

Saniyen: nokta- i nazarlarını, gayelerini, temayüllerini açıktan açığa bütün dünyanın gözü önünde şerh etmek, komünist hayaletinin çocukça masalına mukabil, partinin resmî beyannamesini koymak zamanı, komünistler için tamamen hulûl etmiştir. Muhtelif milletlere mensup partiler Londra'da biliçtimâ âtideki beyannameyi kaleme aldılar ve bu beyanname, İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan, Flaman ve Danimarka lisanlarında intişar ediyor.

(s. 3)

1
Burjuva ve Proleter

2 - Bugüne kadar insan cemiyetinin tarihi, sınıfların kavgaları tarihidir.

Serbest insan ve esir, havas ve avam, asîl ve memlûk, usta ve çırak, bir kelimeyle: ezenler ve ezilenler nihayet bulmaz bir münazaada birbirine karşı göğüs gererek bazen elaltından, bazın açıktan açığa fasılasız bir mücadeleyi devam ettirdiler. Bu mücadele bazen bütün cemiyetin inkılâbî bir tarzda karma-karışık olmasıyla, bazen de karşı karşıya gelen iki sınıfın mahvıyle neticelenirdi.

Zamanımıza takaddüm eden tarihî devirlerde hemen her tarafta görürüz ki, cemiyet müteferrik sınıfların muhtelit bir teşkilâtını arzeder ve heryerde mütenevvî içtimâî meratibin teşrifatını buluruz. Böylece Eski Roma'da âyan, şovalyeler; avam, esirler; kurun-u vustada derebeyler, ustalar, çıraklar, köleler ve hemen (s. 4) bütün sınıfların bir hususî teşrifatı vardı.

3 - Hâzır cemiyet, derebeylik cemiyetinin devrilmesinden doğan burjuva cemiyeti-sınıf zıddi-yetlerini ilga etmedi. O ancak, evvelkilerin yerine yeni sınıflar, yeni zulüm ihtimalleri, yeni mücadele şekilleri ikame etti.

Devrimiz, burjuvazi devri hiç değilse bir sınıf-ı mümeyyize mâliktir. O sınıf zıddiyetlerini basitleştirdi. Gittikçe bütün cemiyet iki muhasım cepheye, doğrudan doğruya muhalif iki sınıfa, burjuvazya ile proletaryaya ayrılıyor.

Kurun-u vusta köleleri, ilk nahiyelerin burjuvalarını doğurdular. Bu nahiye burjuvazyasından asrî burjuvazyanın ilk tohumları inkişaf ettiler.

Amerika'nın keşfi, Afrika'nın etrafında dairenmâdar seyrüsefer, yükselen burjuvazyaya yeni bir zemin temin ettiler. Şarkî Hindistan ve Çin pazarı, Amerika'nın müstemleke haline kalbi, müstemlekelerle ticarî münasebet ve mübadelât, mübadele vesaitinin, umumiyet üzere emtianın tenevvüü, buharlı seyrüsefain ve sanayi, o zamana (s. 5) kadar görülmemiş bir terakkiye mazhar kıldılar ve aynı zamanda yıkılan derebeylik cemiyetinin kalbgâhından mevcut inkılâpçı unsurun büyümesini tesri ettiler.

4 - Bundan beri, yeni pazarlar açıldığı nisbette artan ihtiyaçlara derebeylik veya lonca şeklinde sınaî işletme artık elvermiyordu. İmalâthane onun yerine geçti. Ustalar mutavassıt sınaî sınıf tarafından bir kenara atıldılar ve muhtelif esnaf cemiyetleri arasında vuku bulan taksim-i amâl yerine, atelye içindeki taksim-i amâl kaim oldu. Lâkin pazarların tevessuu, ihtiyaçların artması, tevakkufsuz devam etti. Kifayet etmemek sırası nihayet imalâthaneye geldi. Sınaî istihsali de su buharı ve makinecilik inkılâp ettirdi.

İmalâthane yerini asrî büyük sanayie bıraktı. Sanayin küçük burjuvazyası yerini sanayi milyonerlerine, hakiki sanayi orduları reislerine, asrî burjuvalara terk etti.

(s. 6) Amerikanın keşfi dünya pazarını mümkün kılmıştı. Büyük sanayi onu tahakkuk ettirdi. Dünya pazarı; ticaret, seyrüsefain,kara yolları için azim bir inkişaf sebebi teşkil etti. Öyle bir inkişaf ki, onun da aks-i tesiriyle sanayi büyüyordu ve sanayiin, ticaretin, seyrüseferin, demiryollarının, her yeni ittisaı, burjuvazyanın ileri; bir yeni hatvesini kaydediyordu. O bu suretle sermayelerini daha ziyade arttırıyor, derebeyliğin bekayası ve mirası olan diğer içtimâî sınıfların heyet-i mecmuasını daha gerilere tardediyordu.

5 - Böylece, asrî burjuvazya; uzun bir inkişafın, istihsal usulünde ve nakil vasıtalarında bütün bir silsile-i inkılâbatın mahsulü olarak arz-ı vücut etmektedir. Yükselmesinin her müteakip kademesinde burjuvazya aynı cesamette bir siyasî terakki vücuda getirmiştir. Derebeylik ashab-ı timarînin tahakkümü altında ezilen bir sınıf; nahiyeler de, sahib-i iktidar ve müstakil bir cemiyet, Burada müstakil beledî cumhuriyet, ötede vergilere ve angaryaya tâbi üçüncü (s. 7) kuvvet: sonra imalâthane devri gelince aristokrat hükümdarlıkta olduğu kadar mutlak hükümdarlık da -asaletle muvazene husule getiren bir dara; ne şekilde olursa olsunlar tekmil hükümdarlıkların temel taşı ve başlıca esası iken... burjuvazya; büyük sanayiin ve cihanşümul pazarın tesisi, hakk-ı fetih olarak asrî temsilî devlette tekmil hâkimiyet-i siyasiyeyi teslim etti. Asrî hükûmet iktidarı, bütün burjuva sınıfının müşterek menfaatlerini tanzim ve idare eden bir hey'et-i merfu'adan başka bir şey değildir.

6 - Tarihte burjuvazyanın rolü herşeyden evvel inkılâpcuyâne bir rol idi. burjuvazya iktidara vazıyed ettiği heryerde içtimaî maişetin bütün pederâne ve şairâne derebeylik şartlarını tahrip etti. Her âdemi doğuş icabatı mâfevkinde bulunan insanlara rapteden derebeyliğin karışık ve mütenevvi rabıtalarını merhametsizce kırdı. Hissiyat ile hiçbir alâkası olmayan çırçıplak menfaatten ve bervech-i peşin tediyenin zaruri icabatından [başka] bir rabıtanın insanlar arasında devam etmesini arzu etmedi. (s. 8) Dindarâne heyecanların, asilâne hamlelerin, burjuva hassasiyetinin kutsî zerrelerini, hesabî hodbinliğin soğuk mevceleri içinde boğdu. şahs-ı beşerin haysiyetini, mübadele kıymeti şeklinde nakde tahvil etti ve o kadar hararet ve heyecanlarla takip edilmiş ve o kadar pahalıya malolmuş, bütün hürriyetler yerine, yalnız olarak, ruhsuz muamelât-ı ticariye hürriyetini tesis etti. Hülâsa din ve siyasetin aldatıcı kostümü altında tebdil-i kıyafet etmiş istismar yerine, açıktan açığa, hayasızca, doğrudan doğruya, dürüstâne bir tarzda yapılan istismarı ikame etti.

Burjuvazya o zamana kadar dindarâne bir hiss-i riayetle, hürmet ve takdir edilen beşerî faaliyetlere müteallik vazifelerin cümlesini, zahiri yaldızlarından tecrit etti. tabibi, hukukşinası, rahibi şairi, âlimi kendi tâbiyetinde ecirler haline getirdi. burjuvazya izdivacın medar-ı iftiharı olan heyecan ve hassasiyet nikâbını yırttı ve artık izdivaç rabıtası bir para işinden başka bir şey olmuyordu. (s. 9) Burjuvazya, kurun-u vustada irticaın hayran olduğu vahşiyâne kuvvetle intişarın, nasıl pek mantıkî bir tarzda en menfur bir tembelliğe müncer olduğunu açıktan açığa ispat etti. Kendisinden evvel kimsenin gösteremediği bir tarzda insan faaliyetinin nelere kâdir olduğunu gösterdi.

Mısır ehramlarından, Roman köprülerinden, Gotik katedrallerinden daha pek başka muhayyirül ukûl şeyler vücuda getirdi. Ehl-i Saliplere ve fütuhatlara hiç benzemeyen mücadeleler yaptı.

7 – Burjuvazyanın sadece mevcudiyeti istihsal "aletlerinin (yani, istihsal şeraitinin) ve içtimâî şeraitin hey'et-i mecmuasının bilâfasıla tahavvül ve tebeddülünü farz eder. Bilâkis eski istihsal usulünün olduğu gibi idamesi, mazideki sınaî sınıfların cümlesi için esaslı bir şarttı. Burjuva devrinin alâmet-i farikası, istihsalin bilâfasıla takallübatı, içtimâî şeraitin durmaksızın sarsılması, ebedi bir asayişsizlik ve tahrikâttır. (s. 10) O zamana kadar paslar ve yosunlar içinde tutmuş gibi lâyetegayyer duran içtimâî rabıtalar atîk ve şayan-ı hürmet fakir ve itikat mevkepleriyle beraber inkıtaa uğruyor. Yeni teşekkülâtın rabıtaları, salâbet peyda edemeden yıpranıyor. Zadegânlığın ve istikrarın ruhunu teşkil eden herşey hürmetsizliğe maruz oluyor. nihayetünnihaye, beşeriyetin mevcudiyetini ve beşerî münasebetleri insanların hayale kapılmayan apaçık bir gözle tetkik etmeleri icap ediyor.

8 – Mahsulâtına gittikçe daha geniş pazarlar bulup açmak ihtiyacı, burjuvazyayı bütün küre-i arz sathı üzerinde telâş içinde koşuşup didinmeye teşvik eder. Heryere burnunu sokması, heryerde yerleşmesi mübadelâtının şebekelerinin her tarafa girmesi icap eder. (s. 11) Mürtecileri pek ziyade mükedder ederek *sanayi milli temelinden mahrum etti. Eski millî sanatlar mah*vedildi. Tahriplerine her gün devam olunuyor.

Bunlar yerlerini yeni sanayie terk ediyorlar. Bu berikilerin kabulü milletler için bir hayat ve memat meselesidir. Bu sanayi sadece yerli mevadd-ı iptidaiyeyi işlemekle iktifa etmiyor, fakat en uzak havaliden getirilmiş mevadd-ı iptidaiyeyi işlemekle iktifa etmiyor, fakat en uzak havaliden getirilmiş mevadd-ı iptidaiyeyi de kullanıyor ve yalnız yerlinin istihlâkatı için imâ etmiyor, fakat bütün cihan için çalışıyor. Mahallî sanayin tatmin ettiği eski ihtiyaçlar, yerlerini; teskin ve tatmini en uzak memleket ve iklimler mahsulâtının istimaline vabeste olan yeni ihtiyaçlara bıraktılar. Mahallî ve millî mevcudiyetlerin asûde ve sofiyâne sulh ve sükûnuna melce teşkil eden eski hudut manialarıı; milletler arasında sıkı ve muhtelit bir tesanüt tevlit eden mübadelâtın namütenahi ihtilâtatı muvacehesinde yıktılar. (s. 12) Bu hususta maddî istihsal, manevî istihsal hepsi birdir. Her milletin husule getirdiği fikrî âsâr, cümlesinin müşterek malı oluyor. Mahdut görüşlü, hususî eserlerin modası geçti: millî ve mahallî edebiyatların tenevvuundan bir cihan edebiyatı doğuyor.

9 – İstihsal âletlerinin heyet-i mecmuasını harikanüma bir süratle mükemmelleştirmek ve hay-i kâbil-i mukayese bir derecede nakliyatı kolaylaştırma suretiyle, burjuvazya, en barbar iptiaî efale varıncaya kadar mevcudiyeti teşmil etmiştir.

Mahsulâtının ehveniyeti, bütün Sedd-i Çinleri yaran; ecnebiye karşı besledikleri kinde en sebatkâr olan vahşileri bile teslim olmaya mecbur eden bir ağır topçu kuvveti mahiyetindedir. Yeryüzünde yaşayan bütün akvamı, mahvolmak tehdidi karşısında, kendisine mahsus istihsâl usulünü kabule ve medeniyet tabir olunan şeyi memleketlerine ithale, yani bizzat kendilerini de burjuvalaşmaya icbar eder, bir kelimeyle kendi tasvirine müşabih bir dünya imâl eder. (s. 13)

10 – Burjuvazya, şehri, köyün hâkimi vaziyetine getirdi. Muazzam şehirler halketti. Şehirlerin ahalisini, köylerinkinden namütenahi bir derecede ziyade arttırdı ve ahalinin mühim bir kısmını köy hayatının kalın kafalılığından kurtardı. Köyü şehrin taht-ı hâkimiyetine vazêttiği gibi, vahşi veya yarı-vahşi memleketleri de medenî memleketlerin tâbiyetine geçirdi, köylü ahalisini burjuva ahalisinin, Şarkı Garbın taht-ı tâbiiyetine koydu.

11 – Burjuvazya gittikçe istihsalin, emlâkin ve ahalinin parçalanmasının önüne geçmektedir. Ahaliyi teksif, istihsal vesaitini temerküz, emlâki küçük adette ellerde teraküm ettirdi. Bunun meş'um neticesi siyâsi merkeziyet oldu. Sadece ittihat etmiş, herbiri hususî menfaatlere, kanunlara, hükûmetlere, gümrüklere mâlik müstakil vilâyetler yekdiğere mezcedilip (s. 14) bir arada yoğuruldu. Aynı hükûmete, aynı kavanine, müşterek bir sınıf menfaatine ve müşterek bir gümrük hududuna mâlik bir tek madde haline kâlbedildi.

12 – Burjuvazya ancak bir asırdan beri hâkim sınıf vaziyetinde olduğu halde mucizenüma adedi ve hayretâver kudredi, daha evvelki ensalin müçtemian yapabildiklerini gerilerde bırakan müstakil kuvvetler halketti. Râm edilen tabiî kuvvetler, makineler, sanayi ve ziraate tatbik edilen kimya, buharlı vapurlar, şimendüferler, elektrikli telgraflar; yeniden açılan boylu boyunca kıt'alar; seyrüsefere salih kılınmış nehirler, zeminden fışkıran halk kitleleri; içtimaî sâyin sinesinde bu kadar muazzam müstahsil kuvvetler uyuduğunu vaktiyle hangi nesil şüphe ve tahayyül etmeye cesaret etmişti!

(s. 15) **13** – Böylece derebeylik cemiyetinden, burjuvazyanın teşekkülünü mümkün kılan istihsal ve istihlâk vesaitinin doğduğunu gördük. İnkişaflarının bir raddesinde, bu istihsal usullerinin ve nakil vasıtalarının derebeylik cemiyetinin istihsal ve mübadele şeraiti ile imalât ve ziraatın derebeylik teşkilâtıyla, bir kelimeyle mülkiyetin derebeylik şekliyle gayr-i kâbil-i tevfik bir hale geldiğini gördük. Bütün bu usul-ü istihsale müzaheret edecek yerde onu işkâl eden zencirler haline gelmişti. Bu zencirleri kırmak icap ediyordu ve onlar nihayet kırıldı.

Bu usul-ü idarenin harabeleri üzerinde serbest rekabet ve ondan mantıken inşiab eden içtimâ"i ve siyasî teşkilât burjuva sınıfının siyasî ve iktisadi hâkimiyet-i mutlakası teessüs etti.

14 – Bugün buna müşabih bir prosesüs, bir tahavvül muvacehesindeyiz. İstihsal ve istihlâkın burjuva şeraiti, mülkiyetin burjuva (s. 16) usulü, kudretli istihsal ve mübadele âletlerinin harikalarını fışkırtan hâl-i hâzır burjuva cemiyeti.... davet ve tecessüm ettirdiği tahtezzemin kuvvetleri itaat altına almaktan âciz bir sihirbazdır. Onar onar birkaç defa devreden senelerden beri sanayi ve ticaretin tarihi, asrî müstahsil kuvvetlerin, asrî istihsal usulüne karşı isyanının tarihinden başka bir şey değildir. Halbuki kendisine karış isyan edilen mülkiyet usulü, burjuvazyanın bizzat mevcudiyeti ve hâkimiyeti ile tevêmdir. Zaman zaman tekerrür eden, her defasında daha tehditkâr "buhranlar"ın bütün burjuva cemiyetinin mevcudiyetini mevzuubahs ettirdiğini zikretmek kifayet eder. Her ticarî buhran, her defasında vücuda getirilmiş olan mahsulâttan mühim bir kısmının tahrip edilmesini intaç eylemeyle kalmaz; aynı zamanda mukaddema temin edilmiş (s. 17) müstahsil kuvvetlerin de yokolmasını mucip olur. Her buhran ecdadımızın mânâsız bulacağı bir salgının zuhuru-

dur. Bu bir fart-ı istihsal buhranıdır. Birdenbire cemiyet, âni bir barbarlık haline rücu eder. Sanki bir kıtlık, umumî bir tahrip harbi onun vesait-i maişetini bağteten kesiverir. Sanayi ve ticaret yokolmuşa benzer. Bu neden? Zira, bu cemiyetin medeniyeti çok geliyor, vesait-i istihsaliyesi lüzumundan fazladır, sanayi, ticaret ifrat dereceyi bulmuştur. Bu andan bilitibar emri altında olan müstahsil kuvvetler, artık burjuvazya mülkiyetinin vaziyetini takviye etmezler.

Bilâkis büyümelerinde bu mülkiyetin dar nisbetlerini harikulâde bir derecede tecavüz etmiştirler. O zaman bu mülkiyet onlara engel olur ve bu engeli ıskat etmekle bütün burjuva cemiyetine de adem-i intizam ve tezepzüp iras ederler. (s. 18) Onun mevcudiyetine varıncaya kadar tehdit ederler. Burjuva mevcudiyetinin şeraiti, istihsaline hizmet ettiği bütün servetleri, kendisine mal etmek imkânını azaltır. Bu buhranlarda n kurtulmak için burjuvanın kullandığı usuller hangileridir? Bir taraftan cebren birçok müşterek kuvvetlerin imhası, diğer taraftan yeni pazarların fethi ve eski pazarların daha derinden istismarıdır. Bu tarz hareket neye yarar? Aşikâr görünüyor ki, daha çok sanayii alâkadar eden daha müthiş buhranlar ihzarına ve bu buhranların önüne geçmek vesaitini daha ziyade tenkis etmeye yarar.

15 – Bu suretle, burjuvazyanın derebeyliği yere sermek için kullandığı silâhlar, şimdi kendi aleyhine dönüyor, hepsi bu kadar değil! Burjuvazya yalnız kendisine ölüm getiren silâhları imâl etmedi. (s. 19) Bu silâhları istimal edecek adamları da, asrî ameleleri, proleterleri de kendisi doğurmuş olacaktır.

Burjuvazya, yani sermaye büyüdükçe proletaryaya da işbuldukları müddetçe vesait-i taayyüşe mâlik olan ve sâyleri sermayeyi tezyit ettiği müddetçe iş bulan asrî ameleler sınıfı da aynı derecede büyüyor. Bu ameleler kendilerini perakende olarak satmak ızdırarındadırlar. Diğer herhangi ticarî eşya gibi bir maldırlar ve bundan nâşi rekabetin bütün tahavvülâtından, piyasanın bütün neticelerinden mütevellit aks-i tesire maruzdurlar.

Makineciliğin inkişafı ve işbölümü neticesi her türlü istiklâlden mahrum olan *iş, işçi için bütün cazibesini kaybetmiştir. O makinenin âdi bir zeyli olur* ve kendisinden en basit ve en yeknesak, en kolay öğrenilebilen iş talep olunur. Bugün bir amele tutmak için yapılacak masraf, yaşamaya ve neslin idamesine (s. 20) *lüzumlu olan şeylerin bedelinden ziyade değildir.* Halbuki bir malın şu halde "iş"in de- fiyatı, onun istihsali için icap eden masarife mualdirdir. İş çetinleştikçe ücret tenakus eder, dahası var: makinecilik ve işbölümü inkişaf *ettikçe aynı teşebbüste iş saatlerinin tezyidi, muayyen bir zaman zarfında* talep edilen işin arttırılması ve makinelerin hareketi tesri olunması, ilâhir.. suretleriyle sarf edilen iş yekûnu o nisbette çoğalır.

16 – *Asrî sanayi,* patriyarkal *ustabaşının küçük imalâthanesini,* sınaî sermayedarın büyük fabrikasına tahvil etti. Orada hesapsız ameleler birbiri üzerine istif edilmiş; askerî bir tarzda teşkilât altına alınmıştır. Bunlar sanayinin alelâde askerleri, *neferleridir ve onlara* nezaret etmek *için bütün bir* zabit ve *küçük* zabit teşrifatı mevcuttur. Burjuvazya sınıfına, burjuvazya hükûmetine köle olmaları yetmez, her gün, her saat makineye, müfettişe ve bilhassa burjuva fabrikacıya uşaklık ederler. Açıktan açığa yegâne hedef olarak (s. 21) maddî menfaati ilân ettiği nisbette, bu istibdat pek fazla miskince, kindar ve müz'içtir.

17 – El işi ne kadar daha az meharet ve daha az maddî kuvvet istilzam eder, yani asrî sanayi ne kadar çok inkişaf ederse, kadın ve çocuk işi o kadar çok erkek işi yerini alır. Cins ve yaş farklarının artık amele sınıfı için ehemmiyet-i içtimâiyesi kalmaz.. Artık yalnız yaş ve cinse göre muhtelif masrafları dâi olan iş âletleri vardır.

18 – Amelenin fabrikacı tarafından soyulması, iş ücreti kendisine nakden tediye edilmekle biter bitmez, derakap burjuvazinin diğer kısımları, mülk sahibi, perakendeci tüccar, rehin mukabili borç verenler ilâhir... her taraftan onun üzerine saldırırlar.

Eski zamanın mutavassıt sınıflarının, küçük sanatkârlarının, tüccarlar ve irat sahiplerinin, esnaf ve köylülerin küçük sermayeleri, büyük sanayi işletmesine kifayet etmez (s. 22) ve büyük sermayedarların rekabetine dayanamadıklarından mağlup düşerler yahut da meharetleri yeni istihsal usulleriyle kıymetsiz bırakılarak tedricen proletarya veziyetine sukut ederler. Böylece proletarya ahalinin bütün sınıflarına mensup âzâlarla çoğalır.

19 – proletaryanın geçirdiği inkişaf safahatı müteaddittir. Lâkin doğar doğmaz burjuvazyaya karşı mücadele etmek mecburiyetindedir. Mebadide bu mücadele amelelerin kendilerini doğrudan doğruya ferden istismar eden, burjuvazyaya karşı bir mücadelesidir. Buna başlayanlar evvel emirde münferit işçiler, bilâhare bütün sanayi şubesinin bir merkez etrafında tecemmu etmiş cemiyetlerdir. Bunlar hücumlarını yalnız mevcut burjuva istihsal şeraitine tevcih etmezler. İstihsal âletlerine karşı bile alınırlar. Ecnebi ve rakip emtiayı tahrip ederler. Makineleri parçalarlar, öznileri [? Fabrikaları] yangına verirler. Kurun-u vustanın mahvolmuş amelesinin şeraitini ihya etmeye çabalarlar. (s. 23)

20 – Bu safhada işçiler memleketin her tarafına dağılmış ve rekabetle parçalanmış bir kalabalık teşkil ederler. Amele kitlesinin tesanüdü husul bulursa, bu henüz onların bizzat tecemmuundan tane vusül için harekete getirmeye henüz kâdir bulunan burjuvazyanın idaresi altında toplanırlar. Binnetice tekâmülünün bu raddesinde cemiyetler hakiki düşmanlarına karşı mücadele etmezler. Lâkin düşmanlarının düşmanlarına, mutlak hükümdarlığın son bakiyelerine karşı, eshab-ı emlâke, sanayi müntesibi olmayan burjuvalara, küçük burjuvalara karşı hücum ederler. Böylece bütün tarihî hareketin idaresi burjuvazyanın elinde temerküz eder. O zaman elde edilen her muzafferiyet burjuvazyanın bir muzafferiyetidir.

21 – Lâkin sanayinin inkişafı proletaryayı yalnızca adetçe tezyit etmez, onu daha kesif kitleler halinde tecemmu ettirir. (s. 24) Proletarya kuvvetini hissetmekle daha ziyade kuvvetlenir. Mihanikî âlât, işin nev'ine göre olan farkları izale ve hemen her yerde ücreti müsavi bir alçak seviyeye irca ettikçe muhtelif proletarya zümreleri arasındaki menfaat ve tarz-ı maişet farkları da ortadan kalkar.

Fakat burjuvaların aralarında câri olan ve ticâri buhranları intaç eden rekabet dolayısıyle bu amele ücreti günden güne daha sık olarak temevvücata maruz kalır.

Makineciliğin bilâinkıta inkişafı ve tekâmülü kesb-i sürat ettikçe amelenin tekmil şeraiti gittikçe daha ziyade mevzuubahs olunur ve münferit amele ile münferit burjuva arasındaki çarpışmalar iki sınıf beynindeki çarpışmaların ev-

safını daha ziyade ibraz eyler. Mebdede ameleler, burjuvalara karşı toplantılar yapmaya başlarlar. İttihatlarının hedefi ücretlerinin müdafaasıdır. Sonra muhtemel isyanlar için mühimmat biriktirmek masadıyle devamlı cemiyetler tesisine kadar giderler. (s. 25) Bazı yerlerde mücadele, isyana münkalip olur.

22 – Bazen amele bir galebe temin ederler. Fakat bu geçicidir. Bu hücumların hakiki kârı, doğudan doğruya muvaffakiyetin verdiğ imenfaat değildir. Bu kâr, amele arasında gittikçe intişar eden birlikten ibarettir. Bu birlik büyük sanayinin vücuda getirdiği ve muhtelif mahallerin amelesine, mütekabil münasebetlere girişmek imkânını veren nakil vasıtaları sayesinde suhulet peyda etmiştir. Halbuki bu ittihat husul bulunca, aynı nev'iden mahallî mücadelelerin teaddüdü mütermerkiz istikametli bir tek millî mücadeleye, bir sınıf mücadelesine tahavvül eder. Lâkin her sınıf mücadelesi bir siyasî mücadeledir. Kurun-u vustada ancak dahili memleket yollarıyla işleyen burjuvaların, tahakkuk ettirmek için asırlarca zaman sarf ettikleri birliği şimendüferler sayesinde proleterler, pek az zaman zarfında tahakkuk ettirdiler.

23 – Maamafih, proletarya sınıfı ve neticeten proletarya siyasî partisi, hak ile bu teşkilât beynindeki (s. 26) rekabet dolayısıyle yeniden kırılır. Lâkin daima da her dakika ameleler daha kuvvetli, daha selêbetli, daha kudretli olarak kurulur. Burjuvazyanın dahilî nuünazaa ve münaferetlerinden bilistifade, proletarya sınıfı cebren ve kanun vasıtasıyle işçilerin menfaatlerinden bazılarını tanıtmaya muvaffak olurlar.

İngiltere'de de on saatlik gün kanunu bu nev'idendir.

24 – Eski cemiyette tahaddüs eden bütün çarpışmalar, birçok vekayide proletaryanın tekâmülünü teshil ederler. Burjuvazya fasılasız bir mücadeleye girişmiştir. Evvelâ: aristokrasiye karşı, sonra sanayinin terakkisiyle menfaatleri haleldar olan burjuvazi kısımlarına karşı... Bütün bu mücadelelerde o, proletaryaya müracaat, onun müzaheretini talep ve böylece onu siyasî harekete sevketmek ısdırarındadır. Böylelikle proletaryaya kendi teşekkülüne hizmet eden vesait-i terbiyevîyeyi ita etmiş olur. Burjuvazi proletaryaya karşı çevrilecek silâhlar vermiş oluyor. (s. 27)

25 – Bundan maada, gördüğümüz gibi, sanayinin terakkisi proletaryaya hâkim sınıftan cesim kısımları ilâve eder veya hiç değilse onların mevcudiyetini tehdit eder.

Sınıflarından sukut etmiş bu burjuvalar dahi proletaryaya birçok vesait-i terbiyevîye temin ederler.

Hülâsa: sınıf mücadelesi kat'i bir dakikasına her yaklaştığı zaman hâkim sınıfın ve bütün eski cemiyetin inhilâl ameliyesi öyle bir şiddet, öyle bir huşunet ihraz eder ki, iktidar makamına sahip olanlardan küçük bir grup kendi sınıfından ayrılır. Ve istikbâl kendisine ait olan inkılâpçı sınıfına iltihak eder. Nasıl vaktiyle ahalinin [aristokrasinin] bir kısmı burjuvazyaya geçmişse, tıpkı bunun gibi zamanımızda, burjuvazyanın bir kısmı proletaryaya geçer ve bilhassa bu hal tarihî hareketin hey'et-i mecmuasının idrakine kadar yükselebilen birkaç burjuva fikriyatçısı için vâki olur.

26 – Zamanımızda burjuvazyaya muhalefet eden bütün sınıflardan yalnız proletarya hakikaten inkılâpçı bir sınıftır. Büyük sanayi muvacehesinde diğer sınıflar erir ve mahvolurlar. Proletarya ise en halis mahsulü gibi ondan neşet

eder. Mutavassıt sınıflar,, küçük sanatkâr, (s. 28) küçük tüccar, esnaf ve köylüler burjuvazyaya ancak tehlike altında bulunan kendi mutavassıt sınıflar mevcudiyetlerini siyanet etmek için hücum ederler. Buna mebni inkılâpçı değil, fakat muhafazakârdırlar.

Daha ileri giderek onlara mürteci diyebiliriz. Zira tarihin çarkını tersine çevirmek teşebbüsünde bulunurlar. Yahut inkılâpçı iseler, proletarya içinde hâl olmaya mahkûm bulunduklarını idrak ettikleri için inkılâpçıdırlar. Bu takdirde hâl-i hâzır menfaatlerini değil, lâkin müstakbel menfaatlerini müdafaa ederler. Kendi nokta-i nazarlarını terkederek proletarya nokta-i nazarına geçerler.

Serseri proletaryaya eski cemiyetin en süflî tabakalarını teşkil eden bu süprüntü de gelince, bazen proletarya inkılâbı onu da âni bir sarsıntıyle, hareketi içine sürükler. Maamafih (s. 29) vaziyet-i hayatiyesi kendisini daha ziyade irticaî manevralar için, satın alınmaya rûy-u rıza göstermeye mütemayil kılacaktır.

27 – Eski cemiyetin mevcudiyet şeraiti, proletaryaya tayin edilen mevcudiyet şartları vasıtasıyle tahrip olunmuştur. Proletaryanın mülkü yoktur. Onun zevce ve çocuklarıyla münasebetinin artık burjuva rabıtalarıyle hiç alâkası yoktur. Asrî, sınaî iş içinde, İngiltere, Fransa, Amerika ve Almanya için aynı olan sermayeye asrî tâbiiyeti altında her millî hususiyetini kaybetmiştir. Kanunlar, ahlâk, din, onun için herbiri arkasında bir burjuva menfaati gizlenen burjuva itikadat-ı bâtılasından ibarettirler.

28 – Şimdiye kadar yekdiğerini müteakıp, iktisada vaz'ıyed eden bütün sınıflar, tekmil cemiyeti kendi iratlarını teminat altına koyan şartlara mahkûm etmek suretiyle kazanılmış vaziyet-i iktisadiyelerini muhafaza etmeye çabalıyorlardı.

Proleterler şimdiye kadar kendilerine bir gelir hissesi verilen usulleri ilga etmek suretiyle, ancak içtimâî müstahsil kuvvetleri (s. 30) elde edebileceklerdir. Yani demek oluyor ki, iradın tevzii hakkında mevcut bütün idare usulünü ilga etmelidir.

Proletaryanın kendisine ait siyanet edilecek hiçbir şeyleri yoktur. Bilâkis şimdiye kadar ki bütün hususi teminatları, bütün hususî muhafaza tertibatını tahrip etmelidirler.

29 – Şimdiye kadarki bütün içtimâî hareketler, ekalliyetler tarafından yahut ekalliyetler menfaatine yapılmıştı. Proletarya hareketi ekseriyet-i azimenin, ekseriyet-i azime menfaatine hareketidir. Eğer cemiyet-i hâzıranın en süfli tabakası olan proletarya ayaklanacak, başını kaldıracak olursa bu isyanın infilâkı, resmî cemiyeti teşkil eden tabakat-ı âliyeyi beraber alıp getirmesi iktiza eder.

30 – Proletaryanın burjuvazyaya karşı mücadelesi, esasında öyle olmamakla beraber, şeklen bir millî mücadele olacaktır. Bedihîdir ki, her memleketin proletaryası evvel emirde kendi burjuvazyasının hakkından gelmek mecburiyetindedir. Bu tarzda, proletarya (s. 31) inkişafının en umumî safahatını tasvir etmekle, hâl-i hâzır cemiyette az çok gizli olarak mevcut vatandaş muharebesini açık bir inkılâp halinde infilâk ettiği ve burjuvazyayı cidden devirecek, proletaryanın kendi hâkimiyetini tesis edeceği noktaya kadar takip ettik.

31 – Bugüne kadar bütün cemiyetleri gördük ki, ezen ve ezilen sınıfların zıddiyeti üzerine istinat etmiştir. Fakat bir sınıfı ezebilmek için onun hiç değil-

se esirlik hayatını devam ettirebilecek şeraiti temin etmek lâzım gelir. Köle, köleliğine rağmen nahiyenin (komünanın) âzâsı sırasına yükselmişti; derebeylik mutlakıyetinin boyunduruğu altında küçük burjuva, burjuva olmuştu. Asrî amale, bilâkis sanayinin terakkisiyle yükseleceğine gittikçe daha derin bir surette bizzat kendi sınıf şeraitinin dûnuna sukut ediyor. İşçi yoksul fakir oluyor ve fakirlik ahalinin ve servetin artmasından daha çabuk büyüyor. Böylece aşikâr olarak tahakkuk ediyor ki, burjuvazya bundan böyle cemiyetin (s. 32) hâkim sınıfı olarak kalmaya ve kendi sınıf mevcudiyeti şartlarını mutâ bir kanun gibi cemiyete kabul ettirmeye muktedir değildir. Hükûmet etmeye kabiliyetsiz olmuştur. Zira artık esirlerine esarete tahammül için icap eden esbab-ı taayyüşü temin etmekten âcizdir. Onların öyle bir hale düşmesine rıza göstermesi icap ediyor ki, bu halde onlar vasıtasıyla doyunacağına, kendisi onları doyurması lâzımdır. Cemiyet artık burjuvazya hâkimiyeti altında yaşayamaz, yani artık burjuvazyanın mevcudiyeti cemiyetin hayatı ile kâbil-i tevfik değildir.

32 – Burjuvazyanın mevcudiyetinin ve hâkimiyetinin başlıca merbut bulunduğu şart, eshas-ı hususiyenin elinde servetlerin terakümü, sermayenin teşekkülü ve tezayüdüdür. Onsuz sermayenin mevcut olamayacağı şartı da, ücretli işçiliktir. Ücretli işçiliğin yegâne istinatgâhı, amelelerin kendi aralarındaki rekabettir. Fakat burjuvazyanın bilâ kasd ve mukavemet âmili bulunduğu sanayinin terakkisi ameleleri rekabet ile hâl-i infiratta idame edecek yerde, cemiyetler vasıtasıyle onların inkılâpçı ittihatlarını vücuda getirdi. Böylece büyük sanayinin kendi inkişafı, burjuvazyanın istinat ettiği istimlâk ve istihsal usulünü temelinden tahrip ediyor. (s. 33) her şeyden evvel, burjuvazya kendi mezar kazıcılarını husule getiriyor. Burjuvazyanın harabiyeti ve proletaryanın zaferi mütesaviyen her ikisi de gayr-i kâbil-i içtinaptır.

2
Proleterler ve Komünistler

33 – Komünistlerin diğer partilerle olan münasebeti nedir?

Komünistler diğer amele partileri muvacehesinde ayrı bir parti teşkil etmezler. Proletaryanınkilerden ayrı gayrı menfaatleri yoktur.

Amele hareketine tatbik etmek kastıyla ayrı prensipler, esaslar vaz etmezler. Komünistlerle diğer amele fırkaları arasındaki fark şundan ibarettir.

1. Proleterlerin muhtelif millî mücadelelerinde, Komünistler, milliyetten müstakil ve tekmil proletaryaya müşterek olan menfaatlere nazar-ı dikkat celp ederler ve kıymet verirler.

2. Proletaryayla burjuvazya arasındaki mücadelenin geçirdiği muhtelif safhalarda, Komünistler tam hareketin menafiini temsil ederler.

34 – Demek oluyor ki, Komünistler, tatbikatta bütün memleketlerdeki amele partilerinin en sabitkadem kısmını ve ameleye bilâfasıla yeni bir şevk verenidir. Nazariyatta proletarya kitlelerine nazaran, proleter hareketinin şeraitini, ceryanını ve umumî neticelerini idrak etmekten münbais faikiyete mâliktirler. (s. 34)

Yakın gaye Komünistler için, diğer proletarya fırkalarıyla birdir. Proletaryanın sınıf halinde teşkili, burjuvazya hâkimiyetinin devrilmesi, proletarya tarafından siyasî iktidarın zaptedilmesi.

35 – Komünistlerin nazarî telâkkiyatı, katiyen şu veya bu cihan ıslahatçıları tarafından keşf ve icat edilmiş fikirler ve esaslar üzerine istinat etmez. O telâkkiyat ancak mevcut bir sınıflar mücadelesi ile gözümüz önünde ceryan eden bir tarihî hareket gibi bilfiil mevcut şartların umumî ifadesidirler. Mevcut mülkiyet şartlarının ilgası komünizmin hususi bir vasfı değildir.

36 – Mülkiyet şartlarının cümlesi mütemadiyen karışıklıklara, değişmelere maruz bulunmuştur.

Meselâ: Fransız İhtilâli, burjuva mülkiyet lehine derebeylik mülkiyetini ilga etti. Lâkin *ezmine-i mütaahhara, burjuva ferdî mülkiyeti;* bir sınıf mücadelesi ve insanın insan tarafından istismarı şartları altında mahsulât, istihsal ve istimlâkinin vuku *bulduğu vaziyetin son ve mükemmel ifadesidir.*

(s. 35). Bu itibarla Komünistler, filhakika nazariyelerini şu terkip ile ifade etmekte haklıdırlar: *Ferdî mülkiyetin ilgası...*

37 – Ferdin sâyiyle şahsî olarak kazanılmış mülkü ilga etmek istediğimizden dolayı biz Komünistlere çok defa taarruzda bulunuldu. Deniliyor ki, bu mülk, her hürriyetin, her faaliyetin, hür istiklâl-i şahsiyetin temelini teşkil eder.

Acaba, sây ile, faaliyetle, istihkak ile kazanılmış olan bu mülk hangisidir? Burjuva mülkiyetinden evvel mevcut olan küçük burjuva, küçük köylü mülki-

yetten mi bahsolunuyor? Onu bizim ilga etmemize ihtiyaç yoktur. Sanayiin inkişafı onu şimdiden ilga etmiştir ve hergün biraz daha ilga ediyor.

Hâl-i hâzır burjuva ferdî mülkiyetten mi bahsolunuyor?

O halde, acaba ücretli iş, proleterin işi, bu proleter için bir mülk tevlit ediyor mu? Katiyen değil. Amele, ücretli işi istismar eden ve gündelikçi işçilerin miktarını tezyit etmeksizin (s. 36) çoğalması mümkün olmayan mülkiyeti vücuda getiriyor. Bugünkü şeklinde mülkiyet, sermaye ve ücretli işin muhalif kutupları arasında hareket eder. Bu tezadın iki kutbunu tetkik edelim.

38 – Sermayedar olmak herhangi bir şahsî vaziyete malik olmak değildir. İstihsalde bir içtimaî *mevki işgal etmeyi istilzam eder. Zira sermaye müşterek* bir hasılattır ve ancak birçoklarının müşterek sâyiyle faaliyete getirilebilir ve hatta son tahlilde cemiyetin bütün âzâlarının sâyiyle ancak semeredar olur.

O halde, sermaye bir şahsa merbut bir kudret değil, cemiyetin lâzım-ı gayr-i müfarıkı olan bir kudrettir.

Buna binaen sermaye, *bütünü* cemiyet *âzâlarının müşterek malı addedildiği* takdirde şahsî mülkiyet, müşterek mülkiyete kâlbedilmiş olmaz. Tebeddül eden mülkiyetin içtimâî vasfıdır. O bir sınıf mülkiyeti olmaktan çıkar.

39 – Geçelim ücretli işe.

Ücretli işin vasatî alım fiyatı, asgari ücrettir. (s. 37) Yani işçiyi, kendi işçi şeraiti *altında* yaşatmak için icap *eden* taayyüş vası*talarının mecmuu kadardır*. Ücretli işçinin, sâyiyle elde ettiği şey, ancak hayatını idameye kifayet eder. Elinde fazla bir şey kalmaz. Biz hayatı sadece devam ettirmek maksadıyle, şahsın sâyinin mahsulünü elde etmesi hakkını ilga etmeyi asla istemiyoruz. Bu temellük kendisine başkaların sâyi üzerinde bir iktidar temin etmeye kâfi; bir safî irat bırakmaz. Fakat *biz* işçiyi, ancak sermayeyi arttırmak için yaşatan, *hâkim* sınıfın menafii icabına göre onun hayatını tehdit eden bir tevzi usulündeki bütün sefaletleri ilga etmek istiyoruz.

40 – Burjuva cemiyetinde, canlı iş, ancak sermayede teraküm etmiş olan işi arttırmak için bir vasıtadır. Komünist cemiyetinde, terakküm etmiş iş, işçi*lerin hayatını genişletmek, zenginletmek* ve tenmiye etmek için bir vasıtadan ibaret olacaktır.

Burjuva cemiyetinde mâzi hâl üzerinde saltanat sürer. (s. 38) Komünist cemiyetinde hâl mâzi üzerinde saltanat sürecektir. Burjuva cemiyetinde müstakil ve şahsî olan sermayedir; çalışan fert ne istiklâle mâliktir, ne şahsiyete.

Bu vaziyeti ilga etmek; işte, *burjuvazyanın şahsiyetini ve hürriyeti ilga* dediği şeydir. Hakkı da var ve hiç şüphesiz burjuva şahsiyet, istiklâl ve hürriyetini ilga etmek murat olunuyor.

41 – Burjuva istihsalinin hâl-i hâzır şeraiti altında hürriyet denilince, ticaret hürriyeti, alımsatım hürriyeti anlaşılır.

Fakat artık *hiçbir nev'i cambazlık kalmazsa, tabiatıyla cambazlık serbestisi de* kalmayacaktır. Serbest satıcılığa müteallik bütün parlak cümleler ve hâl-i hâzır burjuvazyasının tekmil diğer ahrârâne atıp tutmaları, ancak kurun-u vustanın kuyut ve şuruta tâbi cambazlığına ve kul ve köle vaziyetinde burjuvazyaya kıyasen bu mânâyı haizdir. Her türlü alışverişin, istihsalin tekmil burjuva şartlarının ve *bizzat burjuvazyanın Komünizme tevfikan ilgası muvacehesinde bunların* hiçbir mânâsı olamaz. (s. 39)

42 – Hülâsa: sizin anladığınız mânâdaki mülkiyeti ilga etmek istediğimizden şikayet ediyorsunuz. Ve hakikaten de istediğimiz budur. Sâyin sermayeye, paraya, irada artık tahvil edilemediğini; kısaca, içtimaî iktidarın bilkuvve inhisarını temin etmediğini, şahsî mülkiyetin burjuva mülkiyetine kâlbolmadığını görünce, şahsiyetin ilga edildiğini ilân ediyorsunuz.

Demek ki, size göre, şahıs, burjuva, hem mülk sahibi burjuva olduğunu itiraf ediyorsunuz. Muhakkak bir surette bu şahsiyet ortadan kaldırılmalıdır.

Komünizm hiçbir kimsenin içtimâî mahsulâtı elde etmesine muhalefet etmez. Lâkin bu mahsulâtı elde etmek suretiyle âharın sâyini kendisine tâbi kılmak iktidarını hazfeder.

43 – Ferdî mülkiyetin ilgası, her türlü faaliyetin tevakkufunu mucip olacağı ve umumî bir haylazlığın herkese sirayet edeceği itirazı ileriye sürüldü.

Böyle olsaydı, burjuva cemiyeti daha çok, haylazlığı içinde mahvolup gidecekti. *Zira bu cemiyette çalışanlar zengin olmuyorlar* (s. 40) ve *zengin olanlar* çalışanlar değildir. Kuşkulanılan şey şu müptezel hakikate müncer oluyor: artık sermaye kalmayınca ücretli iş de kalmayacaktır.

Komünizmin maddî şeyleri istihsal ve tevzi usulüne[*]

[*] Mustafa Suphi'nin elyazmasının olduğu defter burada bitmiş. [Yayınevinin notu]